Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вlашагlкхета!

Серлало

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ШИНАРА, 3 ИЮЛЬ, 1984 ШУ. ◆ № 79 (6957). ◆ Мах 3 кеп.

Советий мехка гIолла

● РИГА. Кавзиэлектронни телефонни станцеш дукхагlа арахеца В. И. Ленина цlерагlча «ВЭФ» яхача Рижски объединенина новкъостал даьд болх беш йолча моттигашта реконструкци яро. Хlинц укхаза хьаю хьалха еш хиннарел диъ даьъа дукхагlа АТС. Керттерча производства ерригача цехашка болх бу моттигаш кердалъйа яьннай. Цо торо хилийтай пятилетка йолаелча денз цхьа шар совгlа единиц оборудовани мукъаяьккха, производства боарам цхьаи-ахаззеи дакхбе.

● БРЯНСК. Самодеятельни художника, Сийлахь-боккхача Даймехка тlема доакъошхочун В. Сорокина творчества йовзийт Брянске хьайийллача выставка. Укхаза хьахьокхаш я бlаь совгlа живописа, декоративно-прикладной искусства произведенеш — инкрустаци, дахчатlара догамаш, металла гlаре йоазош. Владимир Михайлович бера хана денз живопись езаш хиннав. «Боллой делегаци Ленина волча» яха цун картина тlом хьалехьа Ерригсоюзни выставке хьахьокхаш хиннад самодеятельни художникий балхашца, хlаьта премия дипломи лун белгал а даьнхад. Тlеххьарча шерашка Советски Эскара эпсара Сорокина мехка дукхача ...игинагашка гlулакхаш деш лелавийна. Мичахьа из вале а мукъача хана этюдникацара къастеш хиннавац из. Цу хьалхехьа дувц «Са мохк» яхача пейзажий сере.

● БЕЛГОРОД. Хьувкъам чуеца болабалехьа Белгородски областа механизаторий отряда юкъебаьхнаб керда механизатораш. Укхаза итара хьалха комбайнаш тlа ховшаргба эзар гаргте зlамига саги йоlа. Специальность lомалъй цар учебно-курсовой комбинатен механизаторски кадраш кийчъеча курсашкен. Хьувкъам чуэцача дакъа лоацаш хургба иштта промышленни транспортни предприятей итташ бlаьш къахьегамхой, вузий студенташ, техникумай дешархой. Из бахьан долаш дукхагlа йола уборочни звеньяш шин сменагlа болх беш хургья. Областерча ялат леладераша лаьрхlад 10—12 балха дийнахьа хьувкъам чуберзабе.

(ТАСС).

ХIАРА ДЕННА ОВСАРЕ КЪАХЬЕГА!

хьувкъам—84

ГЕКТАРА ТIАРА—35 ЦЕНТНЕР

Каст-каста делхача догlаша чlоагlа духьале ю Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза механизаторашта шоашта махетта кlи-марс дlа па бохийташ. Хlаьта а техника кхай тlа болх бе йиш йолаш доагlача хlара денах сахьатах ма могга пайда эца гlерташ къахьегаш ба уж укх денешка.

Иштта хаоттам тешаме боацаш латтача ханах хlама ца дойташи сихен хьувкъам чуийца баккхара хьаькхари ардари цхьана а долаш чувоаш латт 1171 гектара тlара мукх. Шоашта юкъе социалистически яхь йовржаяь къахьегаш ба комбайнераши шофераши. 2 июль хьатlаотташ 181 гектара тlара ялат чуийца даьккхад, колхоза центральни хьатта дlаоттабаьб 614 тонн мукх. Хlаьта белгалбаьннаб комбайнераш; 96 тонн аьрда Журавлев Иван, 69 тонн яьккха Каржанов Александр, Енцов Иван, Подберезни Александр, кхьыбараш; шофераш: 118 тонн мукх хьатта хьабера Боков Бахьаудин, цо санна оасарле лакха йолаш болх беш бола Безребров Виктор, Евлоев Махьмад, кхьыбараш.

Юкъера лаьрхlача хlара гектара тlа а 35.1 центнер мукх боал, планагlа баккха боагlар 30 центнер болаш.

* * *

Цу района «Победа» яхача колхоза механизатораша а чуэца доладаьд укх шера 3629 гектара тlа шоаш хьалхехдаь ва бола ялат. Болх беш я 19 комбайн. Комбайнераша шоашта могар ду болх бе йиш йолаш долча сахьатех техника эффективность лакха йолаш леларa, цхьаккха хlама ца дойташ сихен ялат чуийца даккха гlерташ. Хьалхарча шин дийнахьа 130 гектара тlаре мукх чуийцаб цар 400 тонн а йоачкхаш. Комбайнераштa юкъе яьржача социалистически яхье дика хьокхамаш гойташ къахьег Лазарев Василий Михайловича, Петрусенко Николай Николаевича, Лазарев Петр Михайловича, кхьыбараш.

Колхоза механизатораша декхар тlаийцад шийтта балха дийнахьа шоай деррига ялат чуийца даккха.

С. СУРХОЕВ.

Назрановский района «Экажевский» совхоза Галаев Хизара кулгалдеча № 3 йолча бригада механизатораша 400 тонн сенаж кийчъяьй. Доакъар кийчдара балхаш тlа-тlа сихлуш латт. Къаьстта хьийар айлеина болх бу вниен кенен баьцаш хьокхаш боахкача механизатораша Евлоев Уматгире, Нальгиев Гирихана, Евлоев Iалаудина, кхьыбараш.

СУРТА ТlА: (аьрдехьара аьттехьа) «Экажевский» совхоза хьалхалатта механизатораш У. Евлоев, Г. Нальгиев, I. Евлоев; буц хьокхаш йоахи агрегаташ.

В. ЕЛИЗАРОВА сурташ.

Деррига балхаш—комплексагlа

Ялаташ чуийца ца lеш, доакъар кийчдара а декхар тlа а дилла уборочно-транспортни отряд вlашагlъеллай Шелковской районерча Л. Толстоя цlерагlча совхозе.

— Тахан беррига мукх чуийца дарга тхо, — яхаш дувц боахане директора Воронцов Станислава. — Гlаддитад тхо хий дехнача аьтташка дийнача ялатий хьувкъамо. Юкъера лаьрхlача 119 гектар долча лаьттаи хlара гектара тlара дийнача ялата 31 центнер йовл.

Беррига мукх чуийцар комбайнераша Ушмигов Джамбека, Байсултанов Iалве, Педищенко Анатоле. «Нива» яхача комбайнашца къаьстта дукха ялат аьрдаьд Д. Ушмиговеи, I. Байсултановеи. Хlара денна 500 центнер ялат лора бункер чура хlаране.

Хьаькхари ардари къаьста долаш кlа чуэца аьнна комбайнаш нийч а яь, механизатораша хьекха касарех lодиллар ерригача 150 гектара тlара из дика ялат. Сайрийна юха кхьча тайпара — касарех улла кlа хьалъаэцен ардаи йиш хургйолаш — кийчъю цар комбайнаш. Хlанз цхьа-ши ди мара дисадац царна деррига ялаташ чуийца бовла. Хьалхагlе а даьча лоархlамаша догтешаду, укхаза хlара гектара тlара 30 центнерал кlезигагlа доацаш кlа даргхилар.

Цу цхьан хана ча кхашкара арадоахаш ба доакъар кийчдераш. Вlарччача дийнахьа чlоагlа оасаре къахьег даси волон Морозхингlар — Семенен Серген. Цар МТЗ-80 яха трактори пресс-подборщикин талхарах болх юкъагlбаьнна моттиг хиннаяц дlанха а. Кхай тlара тюкаш МТФ-е дlаккхуь трактористаша Куриленко Ивана, Етмишев Мохьмада, Дангаев Заьлмаха. Царех хlаране шоай Т-40 яхача тракторца пиниша тележка кхуял.

Кепатехе ча, кхьдола доакъар а санна, бокъонца эза а эзе, учете яц. Тюкаш вlаццна а едаш, шурийтоварни фермана юкхерча сенника чу аргlаш ду. Хlаьта аргlаш дераш МТФ заведующе Акбов Мунапа кулгалдеш бола хьайбаш леладераш шоаш ба. Цо шийга дlайиду деррига ча. Цу тайпара вlашатоха лаьрхlа ча, кlезигагlа деле а, 400 тонн да.

Доакъарий база чlоагlъе дагахьа, кхаш леладераша, ча хьагулдаь доалаше а, кхай тlа минеральни удобренеш тоес. Цу тlеххьа доакъарийна лархlе хьажкlаш дlакдо, хий дулл. Хьажкlаш моша йолаш а ехкаргья, юхеянсарех силос а йолларгья.

— Планагlа паччахьалкхенга 500 центнер ялат доха дезаш я тха совхоз,— йоах С. Воронцова. — Цхьабаьгьда, тхона даьвача ялатийта хьежача, из шозза дукхагlа доха йиш йолаш да тхо. Тlеххьача ялата 1000 центнерал кlезигагlа доацаш ялат Даьхен амбарашка чутасса безам ба тха укх шера. Цу тайпара, доккхагlа дакъа лоацаргда оаха мехка Кхачан программа кхочаьтъеча.

Е. ПРЕМЫСЛЕР.

Чуийца даргда 100 сахьата

Селхан а тlехьа хьалдиэза комбайнаш латтер Грозненски района «Загорский» совхоза машинаш коа, хlаьта хlане дукха хlама ца юсаш доасаденнад. Цига латтийса массехк «ареи кема» касарех улла ялат хьалъоца лургдолаш кийчдаш да. Эттара хьалхарчарца дlаболабеннаб боахам ка бола ялаташ чуеца. Ялаташ чуэцара массе оагlорахьера кийчо аьар загорхаша, оаха цкъа санна дукхаза а кхычарна хьокхама уттабаьб уж. Цу даькъе доккха хlама нарагlдаьннад керттерча инженера Адам Седекович Гайтамирова.

— Гурахьа бийна мукх хьокхаш касарех lобуллаш я ялх комбайн, йиъ — кхайна гонахьара йисташи наькъаш даха йовкъаши хьокхаш, пхиъ — чуэцарг хинна горох хьекха lоюллаш я, — йоах инженера.

Укх деношка дайденнадац цунна тlалатта гlулакхаш. Сона бlаргвайра на машинин коа хlара комбайнера тlа а водаш механизаторашта сухал бар дехаш, складера запасной оатхалаш хьатlаккухьаш, полотно, шнекаш дикагlа машта нийсъергья хьежаш велаш. Шоай кулгалхочо яхар дика кхетаду комбайнерашеи трактористашеи, шоаш болх дика чакхбоаккхаргболгах бlубенна ба уж. Белгалдоаккхаргда аз, инженера а, специалисташа а, механизатораша а шоаш дер, моттийтеи дир алийтар духьея а ца деш, балхах дог лазаш, шоашта тlадилла гlулакх дизза кхоачашдар духьа деш хинна хилар.

Сиххагlа кхай тlа дlакхача гlерташ ва сон инженери. Трактораша кхаш леладеча бригаде тхо дlадолкхача наькъа дукха дийцар цо механизированни звеньяхи хьалхагlа делаьча къахьегам вlаштlехьбаккхара формана гарга цар тlех йолча совлевехи. Цу тайпара кхо звеной цхьа бригадеи вlашагlъеллай совхозе.

Юрта тlеххьашкара дlадолалу коммуниста Гайтамиров Седека звеной кха. Цу звенора, Алханов Мусай, Исмаилов Лом-lаьлий, Дагаев Автана кхо комбайн яр гурахьа бийна лакха, маьлха зlанараша lажагlа баь мукх хьокхаш. Хьалхагlа се lемача тайпара маькха кавага хьежар со. Фийгаш юкьерча боараме, цхьан каваца 18—20 хила мегаш дар. «Почерк» тlехника я комбайнерий. Лохе гlолла хьекха, нийсача касарех lобуллаш латт мукх. Комбайна тlехьа аллийса цхьаккха ка бац. Дийнахьа шоаш баьча балха раьза ба механизатораш. Царех хlаране 18 гектара меттел 19 гектар хьокхар дена.

Iуйрийна шийла фо дар, цхьабаьгьда, ди делкъийта кхаьчача хава комбайна аьшна оатхалах кулг дlахьокхаделча доагадеш, селлара бlайха хьежар малх. Агрегаташ соца а яь, дlа-юха лелача лафета-столовена хьатlаухар комбайнераш. Царга хьежаш дlайха даа хlама дар. Перерыв йолча хана къамаьл хилар тха Алханов Мусайца.

— Укх шера во хиннадац ялат, — аьлар цо. — Укхал чlоагlагlа хийкъа а да кхаш. Оаха дош деннад планагlа лаьрхlача 19 центнера меттел, хlара гектара тlара 21 центнер ка бола ялат чуда. Тха деннз — 100 сахьата болх бича ялаташ чуийца даха. Цу декхара тхоаш лоархlадерга мотташ ва со.

Ераш шоай балхах бlубенна ла бий аьнна 2 хийтта, воккх комбайнерий гlулакхаш машта лел хьажа ваха догьэттар са. 120 гектар долча доккхача кхай тlа ялат хьокхаш йоаллар кхо агрегат. Гаьннара хьежача а вайзар сона лакхоча, декъача дегlара Хасуев Моалад, дилача дегlара Ванашев Димохьмад, Ховхаров Шамхан, Цхьабаьгьда, царца къамаьл де вlаштlехьдалаизар со. Толстой-Юртарча механизаторий тхьамадо Моалада доаца хоададир къамаьл: «Тхо къамаьлаш де мунъа дац хlанз. Ялат чуийца даьлча, хьаштмелд а дерда вай къамаьл». Цхьан оагlорахьа, вlаша уллув а яьна, нийсса дlайолх комбайнаш. Чуэца лаьрхlа кха гонахьара ала волалу тракторист Вахаев Висит. Цигача, кхай тlа, я эшшача метте воакъостал де кийча йола мастерий-паладчиний Дагаев Султана, Ахармаев Эндие, сварщика Джабаев Мерлой техобслуживание звено.

Бригада кхай тlарча стане хьалъулл дийнахьа баьча балха хьокхамаш тlадола улг. Хlаране селхан баьча балха цифраш дlаязъеш ва звеной учетчик.

Ялат чуэцача лелаю нийсъяь оттаяь, хьалхабаьнаршта поощрени яра система. Хадданза болх а беш ике дийнахьа норма кхачашьяьча механизатора 30 сом премии лу.

Укх деношка къахьегача наьха йоакхо еш а Ш. Саидов нерте латта профкома. Ялаташ чуэцача юмъагlа механизаторашта мах боацаш даа хlама тел.

Директор Э. Шаипов ва цхьан хlеманна раьза воацаш: дуьлагlа мае денз городацара телефонин бувзам хьадаб. Цудухьа, дийнахьа баьча балхах йола сведенеш юрта боахама управленега lочуйла йиш йоацаш вассъев. Уж сведенеш а ийца каст-каста е шиь ваха везаш хул городе, е водача сагаца lоякьийтанза ялац.

М. ГАДАЕВ.

● ХЬАЙБАШТА—ШОРТТА ДОАКЪАР

БАЬЦЦАРА МУХЬ

Наьсарерча «Назрановский» совхозе тхо хинна ди, хьалха дlанхарашта тара доацаш, ший тайпара дар. Диззача кlира тlере ца йолаш сома кхоале яь даьлта моржаш цу бийсанна юххера «цурк» а баь доамашта тlехьашна lойишаар: хlанз оаш фу ду хьожаргья тхо, аьлча, саньи. Каст-каста ю цар Наьсарен сигала цу тайпара дукхача деной «рейдаш». Нагтахьа мара дайтац ахархоша болх хьабе мегаргбола ди. Ванъда, цар «ооьмал» цlазача наьсархой фелад а меллад, къаьстта доакъар чуэца доладенначa укх бехктокхамеча деношка.

Иштта дlадоладелар из ди а. Анаюхе ший «юхь» гуча а яьалехьа кlайдар малхо дуне. Хlаьта а цlий массазара сабар-сатем кlезигагlа кхы а лорабе йиш йолаш яр lуйре, нагахьа санна цу совхоза Наьсар-Кертерча отделене агронома Эльмурзаев Мухьмада кхо чарх йола мотоцикл хиннаецаре...

Цецвалалар Мухьмад селла lуйрийна совхоза центральни усадьбе тхо нийсделча. Кхашкарча гlулакхий сагото массавега а кхача еза.

— Лаьтта аьха даладоал, — аьлар Мухьмада, оаха дlа а хаттаехьа, — сихагlа хьажкlаш дlалкьийта велаь со.

...Хоза къахьегама сурт дар цу отделене тхона бlаргадайнар. Баьццарча беркатах диза, тоаденна улa ялата, доакъара хlара кха.

Дукха лаьтта дац, масала, вlашагlъйабьча кенон горохон укхаза дlалаьцар — 35 гектар. Баьццара лакха «талгlе» шийна тlехьа а ийаш, кема мо тайка йоаа буц хьокха Мудолыгов Iалабика агрегат.

— Шоашттьея итт цеппера дlаххоач гектара тlара доала доакъар, — аьлар отделене управлении Джамбурев Вашира: — Планах йоагlар тlхьъ цхайтта мара яц.

Кадай лел Евлоев Сале тракторин йолкьинг, Бабакиен Хьажмурда аргlаш ду копповоз, кхьйола укхаза оарцагlъьакха техника. Тхо хиначa дийнахьа кlеззига

РЕПОРТАЖ

йист мара йисаиар цу участках. Кхы мел дола доакъар чуийцадаьннадар, хlаьта деррига а мукъадаьина лаьтта оахамо lаьрж а даьдар. Цига дlае еза хьажкlаш ира агронома йийцараш — шолагlа хьувкъама лаьрхlа.

Цигара боалаше а 70 гектар кулача доакъара кхай тlа баха кийчлуш бар уж. Цига а яьакъано хила мегаш яр lалабина агрегата: дика хьийнъай цхьана дlайина суданна яха буцо мукхи. Цхьава дlайина аьлча а гурахьа дlабийна мукх асала хьалтlабьнелга шийна гучадоалаше а баьстан хьалхарча деношка суданка фу дlаде селла кхай тlа яьиккар агронома, кхы вlашла уйла а ца еш.

Тайна ба цу отделенера ахархой шоай кхаша цхьа шерах ах шерии йоагlача плана доакъар дургхилерах.

Иштта тешам бенна, са айдена, болх дика вlаштlехьбаьнкха дlадоладаьд доакъар чуэцилга цу совхоза кхьча отделенешка, массабочa бригадашка. Хlанзехьа а гуш да: месачника задаьнет йоагlаш йола 1200 тонн йол, 1500 тонн сенаж, 369 тонн баьца хьоар, кхьдола доакъар совхозо цхьанкха шеко а йоацаш lалашдергдилар.

...Кlи-марса ха а мангала ха а массахана Пхьалентъоргий-Юртарча отделенера йолалу цу совхое. Иштта хилар укх шера а. Цигара дlадоладир доакъар чуэца.

Деррига «доал» шоай бе а делл люцерна баьццарча форда юкъе кхеташ-хьувзаш я шиз бола йиъ агрегат. Хьаккар а (кlеззига маьлхе илла кlаьдъелча) люцерна хьагульяр а, цул тlехьагlа ма машинашта тlайоттар а цу «Е-281», «Е-300» яхача маркай машинай шоай вlаштlехьдовл. Цар кийчбеш бола мукхь сиха траншейашка дlаудабеш я итт автомашина. Комплексни отряда кулгал деш ва хьалха денз из болх беш хьавоагlа хьинар дола коммунист, совхоза керттера инженер Бархаоев Алихан. Юкъера лаьрхlача хlара дийнахьа 15—20 гектар люцерна чуэц. Иштта къахьеге дукха ха ацдъргьяц совхозерча ерригa 547 гектара тlара из башха доакъар чуэца. Гуйре хьатlаиллаехьа шоззахозза кхы а ма хьокхаргйий из.

Дукха ба укхаза, доакъар чуэцача, хьинаре къахьегарца, шоай декхар хьисап долаш де харца белгалбаьнна механизатораш. Царех ба цу ший юнцача отрядацара Арсаманов Уматгири, Алиигов Хьаммурад, Зяинов Муса, дукха кхьыбараш.

Иштта дlайолаенна цу совхое мангала ха. Чуба ма могга ба «баьццара мухь». Из беррига а цхье килограмм ца йоаеш чуберзабе низ, хьинар, кийчо, опыт укхаза йолаш а я. Из хьехкар тхо хиначa цlаьхха моргех мукъадаьнначa цу цхьан дено а. Веппа, йоачаш болча деношка а йовслац укхаза-м доакъара аренаш. Дика вlаштlехьаькхача техникоге торо хулийт lалама бича хьовзама дукьалаотта.

М. ЗАНГИЕВ, штате воаца корреспондент.

ТАСС Заявлени

США администраци цкъа хьахьенха Iийнаш сихдаь lоадеш латта герзаш юласопаде, из проблема къоастаяра корта бола, конструктивни переговораш е шиш безам боацилга. Из цlаькха а хьахьокх космически аренна милитаризаци ца айтара дешаех Советски правительства аьча заявленена цо денна негативни ответо а.

Вашингтоне сихъаь кепатеха араяьккхача заявлене тlа дуацар проблема бокъонца къоастаеча дакъа ца лаца гlерташ да. Переговораш яра деша меттел гlоагlча тайпара кхыила деш юкъе а тувсаш. Хьалххагlе а услови уттаю космически герзаца цхьана Европерча юкъерча гаьнагла кхувсача ядерни герзашта а стратегически герзашта а доагlаш дола дешаш дувцийтара.

Дика хоаш да, цхьабакьдар аьлча, ядерни герзех лаьца еш хинна переговораш ший керда ракеташ Европе уттаеш йолча Вашингтоно шийна ховшие а юкъагlъьхьалга. Хlаьта США администраци цхьа гlа бахка а яц, е баккха лоаш а яц переговораш яра наькъаца цу дешашка хьажа кхиъ хьебеллар дукха. Хlанз лоара царна, из тупин ше йолча а ювш, цу цхьан хана космоса милитаризаци ца айтарах йолча переговорашта а духьала элга.

Хlаьта космически герзах лаьца аьлча, Советски Союзо яххача тайпара из декха безам бац. Тlаькха цу хьакъехьа цlенхаштта переговораш яра а тlерабувл, проблемаца леладергдола цхьа фунехкдаь юкъерча хьисапера «наькъаш» lоалдича кхоачам ба а, яхаш. Кхьча дешацца аьлча, космосах агрессе плацдарм яра, адамлен тlатувса ахерам духьбувла хьиэт бера тlаерзаяь программаш чакхъяхара шоай кулгаш мукъа дита гlерт.

ТАСС-ана тlаделлад Советски правительства аьча заявленена американски администраце дениа кои вlалле а мегаш ца хилар, духьал космосах дукха адам хlаландергдола герз оттасии йола арена е лаьрхlа хилар дlахкайкалелга. Советски Союз хоадамболлаш духьала я дерригача мехкаштеи халкъаштеи вахара боккхача доархlамеча проблемах йолча переговорашта хьалххагlе а условеш уттае а из къоастаелга цу тайпара доладе а гlертара.

Космоса милитаризаци ца айтар духьа переговораш дlайолае аьнна Советски правительства енна предложени ше йолча тайпара юсаш я. Цо дlанхайнаду, США администраце из предложени цlенхашттагlа а белитокхамегlа а лоархlаргхиларга догдоахаш ше хилар.

АБАЯ ЦIЕРАГIЧА ЛЕНИНА ОРДЕН ЛЕЛАЕЧА ОПЕРАН БАЛЕТЕН КАЗАХСКИ ПАЧЧАХЬАЛКХЕН АКАДЕМИЧЕСКИ ТЕАТРА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

1984 шера яхкара гастролаш йолча хана республика къахьетамхошта эстетически кхетам баларa чlоагlа болх барах Нохч-Гlалгlай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла Абая цlерагlча Ленина орден лелаеча операн балетен Казахски паччахьалкхен академически театра.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ.
Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.
гор. Грозный,
1984 шера 29 июнь.

Нх. С. М. БАЙСУЛТАНОВНА, А. Ф. СЕМЕНОВНА, Р. М. ШАРИПОВАННА «НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ АРТИСТ» ЯХА СИЙЛАХЬА ЦIИ ЯРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Музыкальни хореографически искусства даькъе дика хlамаш карагlдаларах, исполнительски говзал лакха хиларах «Нохч-Гlалгlай АССР заслуженни артист» яха сийлахьа цlи дойла Абая цlерагlча Ленина орден лелаеча операн балетен Казахски паччахьалкхен академически театра болхлошта:

Байсултанов Султан Магомедовича — опера солиста;
Семенов Анатолий Федоровича — балета солиста;
Шарипова Роза Михайловнана — концертмейстера-музыканта.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. ВОКОВ.
Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.
гор. Грозный,
1984 шера 29 июнь.

Декхарех дика лоархlабу

Къаьстта дика къа а хьегаш, шоаш тlайна социалистически декхараш хlара бетта тlеххьочачандеш ба укх шера «Горемнефть» НГДУ мехкдаьттахой. Цудухьа хинал кха ди хьалх кхочашдаьй цар из шера план. Лаьрхlа хиначул совгlа дийкхад 6800 тонн мехкдаьтта, маьлхан яьккхий 300 эзар совгlа сом мехка товарни продукци. Къахьегама оасаре лакхара гlаийна хиина встрече кхаа а дикка тlеххочкх а яь, из шера задании совгlа 3,2 процент лакхдаьй из.

Ер шу доаладеча деш НГДУ ... юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг дlа ца хеаш хьайоагlа Лушин Александр Васильевича кулгалдеча шолагlа цеха коллектив. Планага совгlа управление даьккхача дерригача мехкдаьттах 1600 тонн совгlа дар даьккхар из а. Мехкдаьттеи гази йоахача управление бригадашта юкъе ходдаза хьалха латтиш а мастер Силначный Александр Михайловича кулгалдеча скважинашта капитальни ремонт еч бригадаи Авалов Асхат Авалович верте латтача мехкдаьтта доахача бригадаш ... Эттара хьалха ... бетта задании кхочашъярах рапорт деш шарех я уж.

ІИЛМА АЙХХА ПРОИЗВОДСТВАЦА ДУВЗА

ПАРТЕ ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА ПЛЕНУМЕРА

— Іилма-технически прогресс сихъяра дешаш шоай балха юкъмоттиге лоаттадеча тха партийни комитето, цехови организацешка къастта чІоагІа йоахко ю Іилманей техниканей тІеххьара карагІдьннараш балха юкъехкувлара. Царех когІортилга а еш, серийна арахецар духьа укх тІеххьарча шерашка универсальни пасосий, фонтанни арматурай опытни образецаш хьаяьй.

ТІа-тІа дукхагІа увттаю керда станокаш, ахавтоматаш, кхыйола вай ханара оборудовани. Цо йиш хулийт къахьегама овсарле дикка лахъе. Карарча шера ялх бетта соахка цу юкъа хиначул из тІакхийттай 5 процент. Цуица цхьана, белгал ца дакккхача дардгац Іилмен производствох ювзилген къаенна оборудовани кердачунца хувцилген хила доагІача боараме ца хилар. Уж гІулакхаш комплексно къастаде гІертача тха партконо дукха ха йоацаш ший заседане ХІ пятилетко социально - экономически дегІаахара план кхоачашъярах дош дувцаш хьагучаькхар йоккхий резерваш. Вай хинарча оборудованех лерттІа пайда ца ийбеш, керда хьаенар монтаж ца еш дукхача хана уллийташ дукха моттигаш нийслу хІанз а. Завода складашка 908 эзар сома мехка цу тайпара оборудовани хьаІайнай. Цхьанне массехк станока тІа болх белга лерттІа дегІаахац, кулг-кара ду балхаш хайра лаьгІлац,— аьлар шоатта дийнахьа «Халкъа боахаме Іилма-технически прогресс ар сихдара де эшарех» яха КПСС ЦК-ан СССР Министрий Советен соцам кхоачашбара лоаттамах» дош дувцаш хиннача парте Грозненски горкома IV пленуме къамаьл даьча «Красный молот» завода слесара М. В. Висаитова.

Біарчча хьайіцачь города халкъа боахаме Іилма-технически прогресс чакхйоаккхача карагІдьначун цу тайпара критически мах беш яр парте горкома шоллагІча секретара М. Э. Баймурадова яь доклад а из юкъцаш цул тІехьагІа пленуме даь къамаьлаш а. Цу тайппара терко ца еш йитанзар хьалха латта опыт, Іилма, керда техника, прогрессивни технологи юкъехкувлача карагІдьннараш.

Укх тІеххьарча хана партийни организацеша, къахьегама коллективаша дукхагІа йоахко ю производствана интенсификаци яра, боахаме механизм эргайоаккхаш тоаяра, дисциплинен организованности лакхъяра.

Города промышленносто алсамо дакъа лоац вай мехка чІоагІа парафинаш, авиационни даьтташ, хьейбашта лоаттадеча доакъара ю добавкаш, лакха давлени лоаттаю фонтанни арматура хьаеча СССР-е мехкдаьтта чакхдоахача дуккхьашка коача парафинаш арахецилга Іалашдаьд.

ГрозНИИ кийчъаь Іилман разработкаш юкъейоалларо торо хилийтай дІаухийта катализатораши реагенташ кІезигъе. Іилманхошца барта а болаш мехкдаьттахоша керттерча даькъе вай мехкарча оборудованецеи инструментацеи тІехІоаргача скважинашта буруьтохилга Іалашду. Вай мехка чІоагІа мах беш да «СевКавНИПИнефть» институто кийчдаь бурош «Промавтоматика» НПО «Биоцикл» яха АСУ.

1982 шера Лейпциге хиннача дунен халкъашта юкъерча ярмарке гойташ яр вай городе арахецаш йола 300 тайпара издели. Индукционни каратажеи тоанашта тайп-тайпара юхкамаш деча приборашта долю медалаш елар. «Оргтехника» объединене кийч а яь карасраайьча электрографически аппараташта 1983 шера СССР Министрий Совета премие хьожаньй.

Республика столице хІанз болх беш ва 35 Іилмай доктор, 700 совгІа кандидат, 75 эзар гаргга лаккерей юкъерей дешара заведенеш яьха нах. «Оргтехника», «Промавтоматика», «Грознефть», «Грознефтеоргсинтез» объединенеш, «Красный молот» заводо «Промавтоматика» НПО Грозненски филиало, ГрозНИИ, «Грозгипронефтехим», «СевКавНИПИнефть» институташа мехка халкъа боахам дегІабоалабара лоархІаме йола юкъареюзни Іилма-технически программаш чакхъяхарца ювзаенна 32 задани кхоачашъеча дакъа лоац. Отраслеви институташа кхоачашъю 230 договор. Уж балхаш дарах карарча пятилетке хьахиша экономически эффект 140 миллион сом да. Іилма дегІадоаладара дІадахийтача хІара сомах юхаханнар 1980 шера хинначуница нийсдича шозза тІех да.

Пятилетка дІайоласиначагІоне производствах фонд 18,4 процент чІоагІъеннай, юкъейоалаяьй 70 керда механизированни лини, 2800 станок, оборудовани, кхыйола техника, механизаци автоматизации дьй 20 цеха, участкаш.

Города рационализаторашеи изобретателашеи пятилетки копилкана юкъейихьай 35 миллион эффект енна йола ткъаь итт эзар предложенни изобретенни. Цох лаьца дийцар укхаза къамаьл даьча Іилма-технически общества областной совета председателя заместителя Г. А. Андреесас.

Дукхача даькъе лакхе белгалдаьхача а кхыча а гІулакхех тийша хиннад города промышленносто продукци йохкара пхе бетта план 101,4 процент, къахьегама овсарле лакхъяра 101,2 процент кхоачашъяр. ДукхагІйолча предприятешиш ерригга Старопромысловски районн поставкаш яра договорех лоархІаьяй. Наха чубаха фусамаш хьаяра план кхоачашъяьй, кІезиг-дукха тоабеннаб транспорта болх.

— ГІулакх цу хьале дале а из дара объединенна кийчъаь 13,7 миллион сома йола документаци пайда ца эцаш хилар бахьан долаш хІанзале цхьадолча даькъе къаенна, — аьлар «Грозгипронефтехима» института партнома секретара Л. М. Корноценкос. — Цудукха цІаьнха а хьалхадаккха безам бар са Іилманхошта, проектировщикашта, производственникашта юкъера бувзамаш чІоагІаІен бухсоцаш хьахур доккхагІа хилийтараш тІадерза ца дича дарг ца хилар.

Промышленносте программи числови управлени ю станокаш, роботаш, манипуляторош санна йолча прогрессивни оборудоване геттара кІезига дакъа лоац, яхаш белгалдоахар пленуме. ХІаьта дукхача предприятешкара оборудовани морально а физически а тишъенна я, металл хедадеш йолча станокех ахаш гаргга яраш итгех а дукхагІа а шерашка болх бань п. ГІоалоъеча машинехи механизмахи пайда эцац боагІачох ах мара.

Е хьаьнцаргъя вай машинаькъа транспорт. Из дегІаахар юхадеттача гІулакхех ше дувцаш локомотивни депо машиниста А. Н. Луганске белгалдаьккхар, вагонни парках дикагІа пайда эцара эггара хьалха данза даргдоацар цар тІа роликови подшипникаш оттаир да, аьнна. ХІаьта из Іалашдара вагонни депой сборочни цеха 1979 шера деиз еш йола реконструкци маца чакхъяргьл ховш дац. Мовхьаш Іодахари тІадоттари дикка тоаданза дарг ца хилар а хьахьекхар цо. Укхаза дукха чакхдоах балхаш кулг-кара, кхыметтел йоккха йоацача механизацех а пайда эцилга вІаштІехьдаккхац. Машинаькъа санна автотранспортни предприятей а партийни организацеш, боахама кулгалхой балха керда техникеи прогрессивни технологи юкъейсалаара даькъе инициатива гойташ бац, йоахар цо. ХІаьта пленуме тІанийцача соцам тІа дІазадир: кулгкара деча балхий боарам дакха хилар, аллха промышленностера цу тайпара къахьегараш 45 процент нах хилар. Во латт из гІулакх ЧНУС механизаце управлене, жилищно - коммунальни боахама министерства экспериментально - механически заводе, «Старогрознефть» НГДУ, «Вторчермет» объединене. Цар а кхыча а предприятей партийни, профсоюзни организацеша лерттІа тІахьожам оттабе боагІа цу балха.

Пленуме хиннача чІоагІа безаме хеташ ладийгІар ГрозНИИ директора С. Н. Хаджиеве даьча къамаьлага. Цо мукъарал дир крекинга катализатораши коача парафинаш арахецара эша цеолиташ кхоачамболаш кийч ца яр бахьан долаш шоашта долада тІа аь критика нийса хиларах. Из гІулакх тоалар духьа коллективе творчески атмосфера хьаяра, Іилманхой а инженераш а шоай заман эггара сагоІагІа йола проблемаш кхоачашъяра уйла еш а хьинар тІаухийташ а хилийтара, опытно - промышленни установкаш хьаелген карасерзаелген сихдара эша хьалаш хьалеш да. ХІаьта толаме хьалхашка латта декхар кхоачашдара данза даргдоацар кхыча предприятеша кхоачашде деза гІулакхаш тха опытни завода тІа ца лехнилга да, йоахар цо.

Бухсоцаш къамаьл даьча парте горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова дІадийхар парте райкомашкара, юххьанцарча партийни, общественни организацешкара, боахама кулгалхошкара Іилма - технически прогресс сихъяра, производства эффективности балха дикали айяра тІанийца социально - экономически программа хьадде кхоачашъяра хаддаьза йоакхо елга. Моцібосташ, шер а ца еш, керттерча даькъе керда техникей технологи юкъейсаларца, реконструкци ярца къахьегама овсарле лакхъелга, продукци дукхагІа арахецилга Іалашде деза, аьлар цо. Вычислительни техникаш дикагІа пайда эцара де эшараш белгалдаьхар. Из деррига тІадерзадаь хила деза карарча шера, ерригача пятилетка а планаши социалистически декхараши шеко йоацаш кхоачашдара.

С. МАИСИГОВ.

ГОЙТАРА АГИТАЦИ ТЕССА ЙИТАЙ

«Грознефть» объединене технологически транспорта Грозненски коа дІачуваьлча массехк шу хьалха цхьа контора хийнай убхаза аьнна хетадолийт цигарча гойтара агитаце. Сел безаме доацаш да цига дукхьалъотта сурт. НаІар тІа а коа а дац водителаши кхыбола болхлойя, хьинаре къахьегара таІхьехаш дола лозунгаш. Баьнда, мастерске чуйолча здане хьалтеха доала берригга бІаьха пеи дІалоацаш дешаш вІаши гаьна даьха яздар бахьан долаш цкъарчоа ер фуд хьогІ «аьнна хетадолийта». «Хьинаре къахьегарца чІоагІбе машар» яха лозунг. Воих здане пенца да хьехамчехи кагирхоехи лаьца лозунгаш. Уж дуккхача хана деиз доахкаш хиларах дикка бесаза даьннад.

Управлене коа дац парте XXVI съезда, цуа тІехьагІа хиннача КПСС Центральни Комитета Пленумий решенеш, цхьайттадагІча пятилетка задаиеш кхоачашъяра болхлой тІахьехаш дола цхьаккха тайпа йоалош.

Укх шера управлене коллентиво тІайица декхараш да яхаш коа хьалтеха доалар фанерни улга тІа соахка цига тІайица хинна декхараш дувцаш дар. Цу тІа тоадьдар дІадахача шера даь таьрахьа укх шерарча таьрахьаца, «кхоъ» яха дош «диъ» яхачуница. Уж дешаш яздаьдар тайп-тайпарча басарашца шоайла а кІалха хиначоа а тара доацаш. ХІаьта социалистически декхараш яздаь цхьа пункт, вешта аьлча «...кхаь шера план кхоачашъергъя» яхар ше йолтча тайпара йитаяр.

— Из пункт хІана йитай оаш, шийга аьлча, из йита хиларах тешаш вацар партнома секретарь Овсянников Илотий Тарасович, ше вала цунга хьалкаша.

Дашха ца дезаш дика хьахойт цо из вІалла а царга ца хьежа хилар.

Контора корндора чу дІачу ма ваьллинге а хьалтеха доал «Саг къахьегарца сий долаш ва» яха стенд. Бакъда, цу тІа дац цхьаккха портрет. Иштта къахьегаш нах управлене боацалга да из? Дац. Водителаш коммунист Ш. А. Погосов, Х. Измайлов, В. Львов, колонна начальник А. А. Алмазов, кхы дуккхабараш а ба шоаш кто ца беш къахьегаш хьабоагІаш.

Конторе хІана яц гойтара агитаци? аьнна шийга хьаьттача И. Т. Овсянникова аьлар:

— Лозунгаш яде басараш а кхыйола материалаш а эца, из болх бечунна дала ахча дац тхога. ТІаккха мишта хьадергда лозунгаш а кхыдараш а?!

Мегаьд хІаьта, «Саг къахьегарца сий долаш ва» яха стенд хьадаьккха наха гургдоацаш дІаоттаде мегаргдеций даьсса хьал а ца улладеш, «кхаь шера задани» яха пункт «диъ шера задани» аьнна яхъе мегаций? аьнна хьаьттача, лоацца «Мег» аьлар цо.

Бакъда, из къамаьл хинна 10 ди даьнначул тІехьагІа а ше хьалха хиннача хьальулаш дар «Саг къахьегарца сий долаш ва» яха стенд, хаІьта, социалистически декхараш дІадаьха вІалла а доацаш дар.

КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленума решенеш кхоачашъеш малагІа гІулакхаш даьд оаш, аьнна шийга хьаьттача, Овсянникова кхы ала хІама хиланзар политически дешара системе заклеш яьй, аларал совгІа.

Управлене болх беш эзар гаргга саг ва. Пхи бІаь гаргга тайп-тайпара машинаш йолаш боахам ба из. ХІаьта цун партийни организаце 125 саг ва. Из эІамига низ бац. Царга боагІаш бола политически, кхетама болх булургба болхлошта юкъе. ХІаьта из царгара хьадеха дезар парторганизаци я.

Парте белгаладеш ма хиллара ,наьха сакхетам лакхагІа ме хул доккхийгІа хургда цар доахи толамаш а.

ХІаьта мишта кхоачацІъю управлене коллективо ший производственни задани? «Грознефть» объединене из санна йолча управленешта юкъерча социалистически ацъе эггара тІехьарча моттиге я из. Иштта сурт оттаргдацар аьнна хет коммунистащ нах производственни заданеш кхоачашъяра оаргцагІбоахаш хиннабаларе.

ЛаьрххІа парте идеологически балха гІулакх дІахо йодача хана тоадара яьяр КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленум. Из я сийлахь-воккхача Ленина «Пачхахьалкхе чІоагІа я нах сакхетам болаш хиларца» яха васкет кхоачацдеча парте вахаре хинна йоккхагІчарех цхьа событи.

Цу Пленумо доккхий декхараш оттадаьд ерригача партийни организацешта, берригача коммунисташта хьалхашка. Укх кхоачацдар хІара коммунисте бехктохамера гІулакх да. Из дицденнад аьнна хеталу управлене партийни организаце тахнарча гІулакхашка хьежача.

Ю. ТЕГАЛОВ.

Грозненски «Электроприбор» завода токараашта юкъе эггара хьалхарчарех ший тамагІа а долаш продукци арахеца бокъо яьккхачарех ва ахкагІча разряда токарь, коммунистически къахьегама ударник А. В. Кузнякин. Цо хьеш мел йола продукци тІехдика хилийтара совгІа, хІара сменагІа норман 140—150 процент кхоачашъю цо. Цудухьа дикъ шера хиле кхоачаш а яь, пятилетка тІеххьарча шера чотагІа къахьегаш ва из.

СУРТА ТІА: товарь А. Кузнякин.

И. ПЛИЕВА сурт.

Хьалхара моттиг яьккхай

Цхьайтталагlча пятилетка дІьлагІча шера хІара бетта плани тІанийца декхараши тІенхоачашлеш хьабоагІа тха завода болхлой. Уж толамаш доахача дизза дакъа лоац предприятерча изобретателашеи рационализаторашеи. Шоай профессиональни цІейна хьалхарча дешошка бокха кхаъ кхьчар царга. Социалистически яхь итогаш яьтул тІехьагІа ВОИР-а областной совета президиумо завода коллектива хьалхара моттиг а луш, цуина еннай облсовпрофа, ВОИР-а областной совета сийлен грамотеи ахчаи премии.

Дага а доацаш, цІаьхха хинна хІама дацар из завода коллективана. «Халкъа боахаме Іилман - технически прогресс яра де дезарах» яха КПСС ЦК, СССР Министрий Совета соцам кхоачеш а беш, укх тІеххьарча цхьан шерея ах шерен завода коллектива балха юкъейоалаяьй шера производствана 110,3 эзар сом пайда беш йола 47 рационализаторски предложении цхьа изобретении. Рационализаторски предложенеш производствана юкъейоалаярах кходаьд 35 тони условни доагор, ткъо эзар киловатт-сахьат электроэнерги, итт эзар совгІа сома мехка бийдал.

Рационализатораш творчески балха дукхагІа юкъеоззара царна долча новкъостала заводе дика кийчъяьй рационализаце балхах йола стенд. Цу тІа йоанийташ я балха тІа долча кхоачамбоацарех лаьца йола темаш, технически проблемаш, уж къоастара дола лостамаш, хила тарлуш йола экономически эффективность. Иштта йолча стенда тІара тема хьа а яйце рационализаторски балха тІа дакъа доацаш бола болхлой тІа-тІа дукхагІа хул.

ХІара шера завода коллективо дакъа лувш общесоюзни республиканск и и ялхашка, конкурсашка. Цуа совгІа, заводе дикагІйола рационализатор яха сийлен цІи яккхара йола конкурсаш чакхйоах. Цу конкурсе дІадахача шера итогех хьалхара моттиг яьккхай завода керттерча механика В. М. Горбакопа, производственно-технически отдела инженера Е. М. Жидковас, КИП-ен автоматикал цеха начальника В. И. Кизина.

Цар рационализаторски балха тІа хІара шера хьинаре дакъа а лоацаш, кийчъяьй итташ рационализаторски предложенеш. Цар пачхьалкхенна беш бола пайда а итташ эзараш сомий мехка ба.

Укх шера «Союзнефтеспецматериалы» яхача Ерригсоюзни промышленни объединене предприятешта юкъе дІаболабаьб «Эстафета» яха болам. Из хетабаь ба болхлой къахьегама хьалаш товдара тІаерзаьча рационализаторски предложенех дикагІъяраш йовзийтара. «Эстафетана» юкъе яхай Е. М. Жидковас, В. И. Кузина, В. Т. Макоева, И. М. Касанова, кхычар а енна йола рационализаторски предложенеш.

А. СИНЧИНОВ,
Карабулакски химически реагентий завода производственно - технически отдела начальник.

Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча

Совета массазарча комиссешка

ДУКХАГІА ТЕРКО Е ДІАЬХДАЬЧА ДЕН ШКОЛАЙИ ГРУППАЙИ

Укх деношка хилар Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета халкъа образованена, культурана, спорта йолча комиссе заседани. Цига хьежар Грознерча дІаьхдаьча ден группай болх мишта латт, «Юкъарча дешарен профессиональни школана еча реформа керттерча ластамех» яхача КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленуми соцамаги хьежна из товбаре де деза гІулакхаш малагІаш да яхача дешара.

Грозненски гороно заведующе новкъост Т. Т. Шкановай докладага, комиссе председателя, ЧИГУ ректора М. П. Павлова содокладага, хІаьта иштта НГІАССР просвещене министра заместителя Г. Б. Кучеренко выступленега ла а дийгІа уж йийца а йийца, НГІАССР Лаккхехьарча Совета комиссе белгалдаьккхар г. Грозне халкъа депутатий Советаша, халкъа образоване органаша, общественни организацеша партийни организацеша кулгал а деш дІаьхдаьча ден школаши группаши санна йола дешархошта общественни кхетам балара формаш дІахо эргайоахаш товара тІаберзабаь хьадде бола болх беш хилар.

1983—1984 дешара шера 60 юкъерчен бархІ шерен школе болх беш хиннай ерригча школаи I—VIII классашка дешІадагІача берех 32 процент хуаш дола 17000 гаргга бер чу а лоацаш йола дахьдаьча ден группаш. № 14 йолча юкъерча школах даьхдаьча ден школа яьй.

Даьхдаьча ден школаши группаши дІахо дегІаккхувлла сацш хилар белгалдаьккхача КПСС ЦК апрельски (1984 ш.) Пленума СоцамагІа хьежна, Горисполкомо лерхІ 1985 шу хьатІаккхоачаш цу тайпара группаш ерригача юкъерчен бархІ шерен школашка хьеелла.

ДІаьхдаьча ден школайи группайи педагогически коллективаша кхетам баларен дешар хьехарен болх бу, керттера декхар кхоачашдара — дешархо масса оагІора дегІавоалавара, из коммунизма идеях тешаш, нравственность лакха йолаш хилийтара тІаберзабаь. Іоаьяй школай педагогически коллективашеи школана арахьарча, культурно - просветительни, спортивни обществай балхахошеи цхьана лелалеча гІулакхий йоккха опыт.

№№ 31, 35, 50, 18, 15, 42, 61 йолча юкъерча школай даьхдаьча ден группаша чулоаца дешархой занятешка ухаш ба музыкальни, художественни школашка, ДЮСШ духь-духьача секцешка. Цуа совгІа, №№ 45, 42, 37, 47, 44 йолча а кхыча а юкъерча школашка вІашагІъекхай дукхагІа болча дІаьхдаьча ден группай. Дешархоша дакъе а лоацаш йола хьаштий тайп-тайпара объединенеш, предприятей кружокаш.

Гороно лаьрххІача решенех город Грозне №№ 15, 18, 46 йолча школацка хьайийллай дІаьхдаьча ден группашка дешаш болча дешархошта эстетически физически кхетам балара йола цхьаьца-шиъша группа. Цо новкъостал ду кхувш-боагІараий эстетически физически культурана формировани ара, таро хулийт бераша деш долча хьаьддача практически гІулакхий, цар хьаштий го шербе.

Цуица цхьана комиссе членаша белгалдаьккхар дІаьхдаьча ден группай балхаца а халкъа образоване органий оагІорахьара царна деча кулгале а цІенхаштара кхоачам боацараш хилар.

Цар дешара-материальни база хІанзарча хано дІадехарашка хьежжа яц: доацаш да занятеш, ара, берашта ловзара а дийша дадара а дола цІенош, кІаьда мебель, дукххагІа йолча моттигашка йоацаш я, кхыметтал, гойтара пособеш, ТСО, кІезига я ловзара йола материалаш. Районий городен халкъа образоване отделаша, школай кулгалхоша, педагогически коллективаша эца боагІача бесса пайда нйбац дІаьхдаьча ден школайи группайи торонех дешархошта дешар хьехилга, царна кхетам лулга тоадара. Дешархошта беш бола дешар хьехарен кхетам баларен болх школа балха кхыча лостамашца бувзам боацаш, дилла а цхьаь тайпара, дешархой яьнна хиаши цар индивидуальни бакхалонаши тергал ца еш моттигаш кІезига яц.

Дукхача школашка ерригача школай шера планашта юкъе лаьрххІача раздела тІа дІагойташ дац дІаьхдаьча ден группай дешар хьехара а кхетам балара а болх вІаштІехьбаниххарахи цун чулоацамахи доле дешаш.

ДІаьхдаьча ден группашка массанахьа вІашгІехьъдаьккхалац дийнахьа цкъа берашта кхача лулга, цхьайолча школашка меню хувцац, кІезига я школашка берашта хІама даа Іоховшара йола моттигаш, кІезига арахец дешархошта эшшача тайпара зІемита расфасовка яь дуляен шурийн продукташ.

Ерригача школашка чакхдахац дІаьхдаьча ден группай дешархошта бокъонца теркам тІа а ухийташ лораш хьажар, цхьайолча школашка эсала тІахьожам лоаттабу кийчбеча (е хьакхухьача) кхачанна.

Эсала пайда нйбу дІаьхдаьча ден группашта йола оборудовани кийчъяра моттигерча таронех — ловзара йола материал, берий инструменташ, технически моделированена йола материалаш.

Хала да тикашкара школашта йола ловзоргаш, дешара пособеш, спортивни хІамаш эца.

НГІАССР Лаккхехьарча Совета халкъа образованена, культурана, спорта йоалаеча комиссе могадаьд халкъа депутатий Грозненски города Совета даьхдаьча ден группашка дешар хьехарен кхетам баларен процесс дикагІа вІаштІехьъяккхара де деза гІулакхаш дар, хьехархой методически нийчох боарам лаькбара дІаьхдаьча ден группай дикагІа болча кхетамхой педагогически опыт юкъе ерзаяреи йоаржаяреи, материально-технически база дІахо чІоагІъяра таронаш лахара даькъера халкъа образоване органашкара хьагали чІоагІдар, дІаьхдаьча ден режиме дола деррига берашт дийнахьа цкъазза дуача дІайхача хІаманца Іалашбар.

НГІАССР просвещенен культуран министерствашта могадаьд школашка дІаьхдаьча ден группай болх вІаштІехьъбаниххара лоаттабу тІахьожами деш дола кулгалии чІоагІдар, дІаьхдаьча ден режимерча дешархошца беш бола болх вргабьнкка тоабара дола хІанзалца даьрашта а деш дарашта а тІакхеташ дола гІулакхац белгалделген кхоачамделгн.

ДЕГІААХАРА ЛАГІАШ

ПЕРЕПИСАГАРА ПЕРЕПИСАГА

Бахача нахах йолча сведеней, уж дегІаахарах, цар гІулакхех йола йизза информаци луш бола хьаст ба переписаш. Цар лу мехка берригача бахархой дукхалахкІелигалах, уж территориально дІанийсбаларах, маІакхал хиларах, яьннача ханех, городашкеи юрташкеи баха нах мел ба хьагойташ, цар дезалех, истий кхийлан маьре кхаи хиларах йола дапнеш. Переписай материалаща, къьгга хьагойт бахача наьха социальни къамий состав цар образоване боарам, халкъа боахама доакъошкеи къахьегама керттерча формашкеи уж дІабекъар. Переписах хьахиннараша торо хулийт мехка культурни вахаре хиннача эггара лоархІамегІарча хувцамий маІан кхетаде, цун хул йоккха политически резонанс. ДІаяха бІаьшере чакхйоаллаш сийлахь-воккхача эрсий йовзонхочо Лев Толстойс яздаьд, общества дола переписа маІан а лоархІам а латт, цо цунна безам бале а беце а ерригга общество а вайх хІаравар а чухьажанза варгвоацаш дола кизга луш хиларах».

1897 шера чакхъяьнкхача Российски импере баьхача наьха массане юкъарча эггара хьалхарча а кхы хиланза йолча а переписа материалаша дІагойтар Іалаьмате кйрча социально-экономически сурт, халкъах бола дукхха дукхагІа бола нах культурно чІоагІа тІехьабиса хинна хилар. Масала, 9 шерагара 49 шерага кхаччалца ха яьнна болча нахах йоазув ховш маІача нахах 40,3 проценти кхалнахах 16,5 проценти хинна хилар. Къаьстта лакха бар йоазув ца хара боарам Юкъерча Азе хІанзарча союзни республикашка баьхача наха (масала, хІанзарча Таджикски ССР територе тІа йоазув ховш маІача нахах 3,9 процент кхалнахах 0,3 процент мара бацар).

Сийлахь йоккха Октябрьски революци котъяьнна бутт боаллаше арадаьлар Халкъа Боахама Эггара Лаккхера Совет хьаярах дола Декрет, цун составе хьаь яр лаьрххІа йола переписай текущи статистикан отдел — хІанзара СССР Центральни статистически управлени. ХІаьта 1920 шера август бетта хьалхашка латташ боахам хІалакьхина хиларца, сацанза хиннача граждански тІемаца, кхыча мехкий тІема интервенцеца ювзаенна йола Іалаьмате йоккхий халонаш йиллаше, чакхъяьккхар эггара хьалхара советски перепись. Цун даннеша торо хилийтар болхлойи ахархойи къонача паччахьалкхей бохебаь хинна халкъа боахам юхаметтаоттабара, культура айяра де дезараш белгалдаха. 1920 шерара перепись толаме чакхъялар дукхача даькъе дувзаденна дар «Советски республике социализм хьалъяра балхашта эггара боккхагІа а кулгале лувцара а лоархІам болаш хургьа переписа даннеш» (ПСС, т. 51, оагІ 338) яхача В. И. Ленина цу балха юкъе юкъарчал доаццаш дакъа лацарца.

1926 шера хилар мехка ерригга территори чулаьца а халкъа боахам юхаметтаоттабеча къонача республика даьхача толамий мах бе таро хилийта а бахача наьха эггара хьалхара Ерригсоюзни перепись. Переписа итогаш араьяьхар 56 тома тІа. цун Іалаьмате йІаьхийча материалех хилар хьалхара пятилетка оттаяра бахача наьха перспективни численноста расчеташ яра а йола кІийле.

1939 шера январь бетта чакхъяьннача бахача наьха кхоалагІча переписо къаьгта хьагойтар хьалхарча шин пятилетке карагІдийннараш. Амма цун материалашта йизза разработка яьцар 1941 шера тІом болабаларца дувзаденна. Кхыметтел, цу хана каракхаьчача даннеша а хьахьекхар, производства социалистически способ мехка бокъонца чІоагІъенна хилари тІехьабиса аграрни хиннача цунах хьалха латтача индустриальни державаех цаІ хинна хилари, лоацдача хана чакхъяьннай мехка культурни революци.

АргІалара бахача наьха Ерригсоюзни перепись йяр 1959 шера январь бетта, вай мехка материальни а нах тІерабаьнна а (20 миллион совгІа саг) Іалаьмате доккха зе даь Сийлахь-боккха Даймехка тІом сеца дукха хІама да эшшаш 14 шу даьлча. Цун даннеех 1959 шу тІа кхоачам практически берригга нах йоазув ховш бола мохк а хинна дІаэттар СССР. 9 шерагара 49 шерага кхоачаш ха яьнна болча маІача нахах 99,3 проценти кхалнехах 97,8 проценти лоапар йоазув ховраша. Нагахьа санна 1932 шера 10 шу а цул тІех а ха яьннача бахача наха юкъе юкъера лаьрхІача хІара 1000 сагах лаккхера образовани йолаш 11 маІа саги 5 кхалсаги хиннаяле, 1959 шера хьалхарбараш — 27, шоллагІбараш — 20.

1970 шера чакхъяьннхар 1939-чеи 1959-гІчеи шерашка хиннача переписашца нийсдича программа шерагІа йолаш хинна керда бахача наьха Ерригсоюзни перепись. Юкъедоаладаьдар, масала, хаттарашта новаш телачоа дика ховча меттал совгІа, цунна ховча СССР дахача кхыча халкъий меттах дола хаттар. СССР дахача халкъий метташ, цу даькъе халкъаша вІаши гІулакхаш ледадеш бувца мотт бола эрсий бар а, хар чІоагІа лоархІаме да культурея экономиксни дегІаахара позице тІара, по торо хулийт СССР духьдухьача къамий культураш вІаши чоалъяха. Къоастадаь аьлча, малагІча къамах ма яха хаттар общества класси составах дар а санна, таханара ди тІакхаччалца йолча хана дукхагІа долча капиталистически мехкашка переписа программашта юкъехкухьаш дац, хІаьта цу гІулакхо цар лоархІам лох а бу.

Переписай тачкеш «Іалаьмате боккхача маьхе хилар» белгал а доаккхаш, 1974 шера Бухаресте хиннача дунеи тІа бахача наьха хьакъехьарча ООН Дерригдунен конференце, дерригача мехкашта тІадилляр, «1975—1985 шерашта юкъерча юкъа бахача наьха переписаш чакхйоахилга». Ала дезаш да, дунен тІарча дукхача пачхахьалкхенаша из хІама даь хилар. Белгалдаккха йиш я дукккхача хана перепись йииза хиннача Китае 1982 шера перепись яь хилар, бахача наьха перепись яьй Турце, Эфиопе, кхыча мехкаша.

1979 шера бахача наьха керда перепись чакхъяьлар СССР. Цун даннеех, 1979 шера 17 январь тІакхоачаш 262,4 миллион саг хилар мехка баха нах (1984 шу доладеннача хана 273,8 миллион саг). 1917 шера 163 миллион саг мара ца хиннача. Переписа итогаша хьагойт вай мехка бахача наьха состава хинна доккхий качественни хувцамаш, цар образоване боарам лакхбалар (нагахьа санна 1979 шера бола беш болча бахача наха юкъе лаккхера образовани йолаш маІача нахах 3.4 проценти кхалнахах 3.2 проценти хиннабале, 1979 шера уж хилар маІача нахах 10.2 процентии кхалнахах 9.8 проценти), мехка даха деррига доккхий а кагий а халкъаш массе оагІора дегІадаьхка хилар, уж вІаши гарга ахара прогрессивни процесс.

Перепись толаме хилийтара боккхача лоархІаме да баха нах цу гІулакха гІо деш хилар. «Переписа юкъе дакъа лоацаш шиъ хул: граждании счетчики, хІаьта цу шишех доархІамегІвар хьалхарвар ва» — ишта да, масала, индийски статисташта хетараш. Бахача наха, лерхІ цар, дукхьал ховш хиларах кхоачам бац перепись йолаш хилар, уж хила беза из дика чакхъяьлча дика хеташ а. хІара сагах йола материалаш статистически къайле хилар кхетадеш а. Бокъонца баиъ долаш да, перепись ераша дагалаьцараши цун декхараши, цун даннеш конфеденциальни хилар бахархошта дІадовзийтар шеко а йоацаш боккхача лоархІаме да перепись кийчъеча хана а чакхйоаккхаш а. Бахьан доацаш дацар паччахьа Россе баьха дукхагІа бола нах, 1897 шера яьча переписо де лерхІаш хиннараш а цун декхареш а кхета а ца деш, цуица инкарло йоацаш, перепись правительства халкъий массашта кхы а чІоагІа низ тІаоттабара деш гІулакх лерхІаш а цунах хьулалуш а хинна хилар. ХІаьта тахан цхьадолча капиталистически мехкашка а бахача наьха цхьайолча группаша иштта духьаленаш ю е пунна юстара латташ хул. Вай мехка берригача граждашаша шерра хьаллоац перепись, хІаьта цунах латт уж толаме чакхъювлара эшача лоархІамеча хьалех цаІ.

Владимир ИОНЦЕВ,
экономически Іилмай кандидат.
(АПН).

Шерра яьржа яда «Аргунский» совхоза сомий бешамаш. Укхаза хьалхехьбу хьачаш, Iажаш, кхораш, кхы тайпа сом. Геттара дика летаб укх шера совхоза бешамашка боалаш. Уж ца бойташ ший ханнахьен чуцара хадданза йоакхо ю совхоза къахьегамхоша. Шоай деррига низаш оарцагIдаьха хьинаре къахьег цар дика кхаьчан чам болен боалаш городе бахача нахега сихагIа дIакхачийта гIерташ.

Делкъел тIехьагIа дяъ сахьат даьнна ха яр тхо совхоза боалий беша нхаьчача хана. Массехк машин латтар наькъа йистте хьагулбаь боалаш тIаботтарга хьежаш. Боалаш чубола яьшкаш машинашта тIайотташ воалл кхо-виъ саг, хIаьта вожаш шоаш гулбаь боалаш чубола яьшкаш хьатIакхухьаш ба. Царгара боалаш досал мел да а хьожаш хьаэцаш йоалл № 8 йолча бригада кулгалхо Цунаева Шукран. Беша тайп-тайпарча мIаьнгашкара хьагучабув боалаш гулберадц Ганиева ТIаус, Парнева Сайбет, Кайсарова Лейла, Витаригова Базарн, кхыбараш.

— Базарн, Сайбет, оаш хIанзале норма тIехкхоачаьяьй, оаш гулбаьб хIаране 50 килограмм боалаш, хIаьта Лайла, Iаи Зарганеи 35 килограмм мара гулбаьбац хIаране. Живарий тохаледаш, — хьехам бу бригадира ший болхлоште.

— Ткъаь итт саг чувоагIаш я тха бригада, — дувц Шукрана. — ХIара саго 40 килограмм боалаш гулбе беза дийнахьа. Тха дикагIболча болхлоша 60—70 килограмм гулбу боалаш. Тхоай 54 гектар бешара дукхагIдолча даьъ тIара чувийца а даьннад тхо. Цудухьа хийнца тхоай декхараш хаал хьалха кхоачаш дерга, дог тийша вла йиш йоаш да тхо.

Оаха городе бахача наха дIаухийтача продукцена сагаьза воалаш цхьа лоткъам а кхаьчабац тхога, геттара дика хьийнаьб тха боалаш укх шера.

Городе тхо юхахкаьчача цхьан тика уддув латтар дукха нах. Уж баьхнабар шоашта совхозера хIанзза хьабена боалаш эца.

Р. ХАДИСОВ.

СУРТА ТIА: боалаш чулаш боахк Л. Кайсаровии З. Джабраиловаи.

Автора сурт.

КХОМБЕ, ЛОРАДЕ, ЛАРХIА

БОЛХ БЕШ БА ХАЛКЪА РУЗКЪА ЛОРАДЕРАШ

КПСС XXVI съезда решенеша, цул тIехьагIа хиннача КПСС ЦК социамаша а къаьстта белгалдеш хьалхашка оттадеьд халкъа боахама рузкъа кхом беши цун хьурмат деши леладарах долаш декхараш. Кхом бара режим чIоагIъярах бола парте из тIахьехам хьал а доацаш ВЛКСМ МагIалбика горноме прожектористаша лоархIаме болхаш чакхдоах районна предприятешка, организацешка, юрта боахаме производстве электроэнерги, доагор, мехкаьтта продукташ, иштта бийлала материалаш кхоара тIехьа къовсам лоаттабаш. Цу дешашта хетаь дукха ха йоацаш массехк нагирхой рейд яьй районна предприятешка комсомольций хьалхленца.

Района Гостехнадзора болхлоща цхьана комсомольцаш хьежаб «Госкомсельхозтехника» районни отделене доагара - смазочни материалах пайда мишта эц а автомашинашта тIаладта спидометраш ерригаш болх беш йий а. Иштта предприяте кховзткъа машино укх шера 5 бетта доадаьча доагорга а цар баьча наькъага а хьежача, гучадьннад цу предприяте доагIачух совгIа доагор доадаь ца хилар. ХIаьта а лоархIам бола кхоачамбоацараш гучаленнад прожектористашта. Масала, 60 автомашинех 49-тIа спидометраш боах беш хиннаяц. Цул совгIа, предприяте учет лелаеш хиннац хIара водитела кходаьча доагара. Из бахьан долаш доагар кходаь водителаш цхьанна а тайпаре ходстабеш, белгалбоахаш практика лелаеш хиннаяц автобоахаме. Цу гIуланко торо луш хиннай кулга цIена боацараштa доагор кходара тIехьа хинна учет телхае а, водителашта юкъе доагор кходара тIехьа социалистически яхь в къовсам а лела ца байта а. Доагор кходой а ца кходой а водителашна оалаш хIама хиннадац. Цудухьа автобоахаме доагари смазочни материалаши кходара тIехьа вIалла къовсам лоаттабеш а хиннабац.

ЦIенхаштара кхоачамбоацараш гучадьхад халкъа тIахьожамхоша водителашта, машинашна уж гаражера арабовлаш луш йола путевой листаш тIа йоагIа оформлеии цIе ешн уж нийса лела ца ешн. Путевой листаш тIа дIаядеш хиннадац машина гаражера арайовлаши из юха чуйоагIаши цун бена чу мел бензин юхедусс. Машина гаражера арайовлен юха йоагIен ха графиках хила йоагари фактически яра мишта дIаязъеш хиннадац. Иштта теркалдеш хиннадац машино мел никъ баьб а. Вешта аьлча, заказах йоадаши болх чакхбаьлча гараже из юхайоагIаши баь никъ. Путевой листаш язъеш цар ерригa хьалийза еза реквизиташ хьалъюзаш хиннаяц. Водителаша фактически дIа-хьа бихьа мухь, избаьчул кIезигагIа хулаш хиннаб дукхагIча даькъе.

Уж тайпа кхоачамбоацараш алхха «Госкомсельхозтехника» Малгобекски отделене гучадьха Iийнабац прожектористаш. Уж тайпа кхоачамбоацараш цар гучадаьхад «Малгобекский» яхача комений совхозе а, технологически транспорта Малгобекски управлене а, кхыча хьа а.

Рейдови материалаш дIахьожаьй халкъа тIахьожама городской комитете. Доагар, материалаш лелаеча йоагIа учет ца лелаяраи путевой листаш тIа уж кхоачамбоацараш хилийтараи бехке бараш материальни бехктокхаме ваэб. Дав материальни ве метта а о оттадайташ партийни бехи баьб цу вай йийцача предприятей кулгалхошта.

Укх шера 28 апреля МагIалбика буруя деттача управлене №№ 16, 17, 949, 20 йолча буровойшка электроэнергех, доагора - смазочни материалех пайда мишта эц а, уж мишта лоаттаю а хьожаш рейд йир ВЛКСМ горкома прожектористаш. Хьежача, царна гучадьннад доагора - смазочни материалаш лоаттаяре а царех пайда эцара а гIулакх инструкце дIа ма деххара хилар, цхьабакъда. № 17, 21 йолча буровойшка насосаш йохарах хий Iоухаш хиннад, хIаьта № 29 йолча буровой лини нийкха моттиг нийсъеннай. Кхыча буровойшка, № 949, 17 йолча электроэнергех кхом а беш пайда ийбаьбий. Шоашта гучаьъьнача кхоачамбоацарех МагIалбике буриветтача балхий управлене кулгалхошна ховм баьб прожектористаша. ТIаккха буровойшка химреагенташи запчастеши хьурмат ца деш лелярах моллети яра а хенаш, цу гIулакха бехке бараш бехктокхаме оэйтаб, беттен квартальни премех а боаш.

Прожектористаш тIа ца кхоачаш хIама дисан районе. Уж хьож болхлой, къаьстта нагирхой общежитеш малагIча хьале я, хин-ханнахьа тиакашка а базарашка а рейдаш а еш цар къовсам лоаттабу наха къаьстта чIоагIа хойтта товараш хьулалерашта, базархошта, торговле бокъонаш телхаерашца.

Иштта, Малгобекски НГДУ хилар прожектористаш укх шера 14 мае. Царна гучадьннаш нагирхой общежите вахара хьалаш дика ца хилар. Цкъа-дале, санитарни цхьалхе ца хилар, мебель, гIанаш тищдена, деда хилар. Мебель хувца а санитарни порядок меттаоттае а аьнна язъаь материалаш НГДУ кулгалхоша дIаеннай.

Иштта ОВХСС-ен милицен болхоша цхьана, комсомольски активаа новкъостаца прожектористаш массови шн рейд яьй МагIалбикерчен Вознесенская яхача станицерчен базарашка. Цига цар тиъаь итт совгIа спекулянт гучабаьккхав баьцазараши барзиъаши юхадохкаш. Лийцараштa хIаранена 60 сом гIоа а тохаш, товара конфискаци а еш, дIахайтад, кхы из хIама леладой уголовни бехктокхаме оаргхилар. Из операци чакхйоаккхаш къаьстта хьинаре дакъа лацарца белгалбаьннаб прожектористаш комсомольцаш Астапенко Наташа, Вотов Юрий, Солтукиева Рая, Труфанов Игорь, иштта кхыбараш.

Прожекторстий болх цу тIа сецабац, районера кхоачамбоацараш дIадахара цар кхы дукха да де лерхIаш.

С. ШАДИЕВ.

Дикача нахах

ШИЙ ГIУЛАКХАХ ЯШАШ Я

Шоай къахьегама коллектива сий даим лакха а лоттадеш, хьаьнала къахьегаши даим социалистически яхье хьалха латташ бола болхлой бIаьш ба Нохч - ГIалгIай текстильно - галантерейни производственни объединение. Царна юкъе дукха ба комсомольцаш нагирхойя. Царех цаI я тегача баракъий дикалга хьожаш йола контролер, коммунистически къахьегама ударник Хацнева Махьмада Лида. Дикъ шу совгIа ха мара яц из гIалгIай йоI укхаза къахьегаш йола. Цу лоаццача хана хьинаре къа а хьегаш, башхадика толамаш даьхарца коллективе белгалъяьннай Лида.

— Iа аьдаля а еша, из балха дIаоттаяь производственни участок массаза а тешаме я,— аьлар объединене генеральни директора Дошунаев Муса Хусаиновича. Из доккха тешал да. Духхьал цу цхьане аьнна Iеш диц уж дешаш цунах. Цох дег тIара доагIаш дола дIайха дешаш оалаш ба цунца цхьан цехе къахьегаш мел бола болхлой а.

Лоаццача хана иштта чIоагIа дика юцалла Лийдайна карагIдаьннар фуд - теш? Керттердар да ший декхараш цIена кхоачашдеши ший новкъостацца товили из хилар. Юкъера цхойа чакгъяьнхачух тIехьагIа дуккъашха ший къахьегама никъ дIаболабир цо ателье хIамаш тегача мастера гоwал Iоха а яь. Цхьа-цхьн бутт боаллашёкъа дика кхийтар Хацнева Лида цо карлаьацaча балхах. Шо цу гарга ха мара яьккхаьяр цо ателье болх беш.

Балха моттиг хувцар сенца дувзаденна нийсделар хьа? — аьнна, аьха хеттара жоп а луш цо аьлар:

— Коллектив во йолаш е из барт-цхьоагIо йоаш я аьнней дIшар хьалха со балха хиннача укхаза къахьега яр, — аьлар Лидас. — Ателье болх беча мастераца хIараяр цик-цке беьча балха хтогаш а еш, сдельщикаш санна болх беш бар. Духхьал цхьан профессех болх беш а бар уж, индивидуальни заказаш кхоачаш а деш. Берашка кхувшйоагIаш йоI со йолча хана дезэ сона дагадоаллаш дар массехк профессе нарвесае йиш йолча цхьан йоакхача коллективе балха гIоагга. Из кхоачаш хилар са хIанз се къахьегаш йолча коллективе балха а этта. ХIамаш тегача мотористна, вязальщица, ОТК контролера гоязалаш Iоламе нараерзаьй ма. Цул совгIа, цехерча барангаш тегача машинех цхьакха яц ма хетта дика сона болх бе ца ховш.

Цудухьа нийсденнад Хацнева Лида продукце дикалга хьожаш йола контролерала балха хьожаяр а. Шийх тешам а бенна цига ше хьожаярах объединене кулгалхой гIазат ца баьннига дIахайтад цо хIанзлехьа. Варзкъаш хьаде доладелча денз уж тайга даллалца йолча хана царна мишта тег хьожаш тIахьожаш лоаттабу кхоачa контролера. Цунга гIолла чакхдаьнна баракъаш во да аьнна рекламаци кхаьча е уж брак даь юха дерзадаь цхьа моттиг нийслац укхаза.

Объединене моллагIа дIадоладеш дола пайдане кердадар эттара хьалхарчарца хьаллоапарех я Лида. Бригадин формагIа къахьегам вIаштIехьбаккхара бола болх дIаболабича эттара хьалха цу юкъе яхар из. Коммунистически къахьегама школашца зайлеш а еш йийцар къахьегам вIаштIехьбаккхара керда метод, цох болхлошта а производствана а боккха пайда боалаш хилар къаьгга дIадовзийтар болхлошта. Цу лостамагIа организаторски кхетамен болх беча хьинаре дакъа лаьцар Хацнева Лидас а.

Иштта къахьегаш йолча Лидайх дIадахача шера боккха тешам белар объединене берригача коммунистий, КПСС член хила [redacted] дидаталла, из хьа а эцаш. Духхьал цо хьинаре къахьегарах ший декхараш кхоачашдаьца йоалилга дика кхетаеш я Хацнева. Юкъерча балха тIа а хьинаре дакъа лаца йолаелар из. ХIанз цо цIена кхоачашдеш за предприяте халкъа тIахьожама нерттерча [redacted] председателан заместитела, цехови группе председателан, Грозненски горсовета депутата декхараш.

— Кастта чакхйоал тха Лидай кандидатски стаж, — аьлар объединене партбюро секретара Мусиева Шахризадас. Шеко хила езац иштта йола производственница, активистка парте мугIарашка дIаэцаргхиларах. Дукха болх бу цо хаьржархоша шийна тIадена дола наказаш дизза чакхдахара. Цудухьа наст-наста цунца дагабуалаш хул харжархой. ДикагIйола нагирхой хьехамча лоархIаш а я Лида. Цо тIамаш тегарий визальщиций болх Iомабаь болхлой дукха ба укхаза.

— Вашха-дика толамаш а доахаш, тха коллектива хьокхамаш тIа-тIа дикагIа хилийтара даьнье оаха вог гIортола еш бола болхлой дукха ба тха цехе, — аьлар Махьмада Лидас. — Царех ба хIамаш тега мастер Ахмадова Надежда Эльмурзаевна, хIамаш тегараши вязальщицаши Вурчукова Заги Нажмудиновна, Кардальская Людмила, Усманова Iайна, Мальсагова Лена, кхы дукха бараш а. Шоаш тегача баракъашта юкъе цхьакха тайпа брак ца нийсъяллийтарал совгIа, хIара сменагIа нормаш 125—130 процент кхоачашъю цар. Иштта болча болхлоех доккхал ду массане а.

П. КОСТОЕВ

ДИСЦИПЛИНА ЙОАЦАШ ХИЛЧА...

«Сельхозхимия» яхача Советски районни объединене къахьегама коллектива опытни болхлошта дахьа къахьегаш бы кхетам бола дукха нагирхой. Дукказа а толамаш дахийтад царга шоай энтузиазмо, денало, производственни дисциплино. Дика къахьийтад цар колхозийи совхозийи кхаьна удобренеш дIакхухьача хана а.

Цхьабакъда, укх тIаххьарча хана мелъеннай «Сельхозхимия» яхача объединене коллективера къахьегамен производственни дисциплина, хIаьта цунга хьежна болх а нийгIаб. Мел дувца дезa из, дисциплина моллагIча гIулакха тIа толама тешам ба, яхаш. Из дице мегаргдац, хIаьта я болхлоша дакъавa диццу. ТIаккха цунах водар мара, дикадар хилац.

«Сельхозхимия» яхача объединене дукха йоаю балза ха, шийгарча техникаж рационально пайда эцаш. Цхьан транспортни единицана лоархIаш хIара денна шиккo сахьат балха ха йоаю диспетчер яз а хь, путевой листаш хьаенна малале. Путевой листаш бухгалтере язъю IуIирийна 8 сахьат даьлча дезз 10 сахьат даллалца.

Коллектива къахьегамен производственни дисциплина во латташ хилар хьахьокх балха ди чакхдаьвначул тIехьагIа «Сельхозхимие» транспорт гараже юха ца йоагIаш хиларо а. Автомашинаш а трактораш а водителаша шоай кхa уттаю. ТIаккха цар йиш дул транспорт шоай гIулакха лелае.

Масала, «Сельхозхимия» яхача объединене 20 автомашина 22 трактори я. ВорхI автомашин ремонте латт, царех кхоъ латта хIаза кхо шу совгIа ха я. Цхьа автомашина Халиелой яхача юртa латт 1983 шера февраль бетта дезз, е из тоаеш саг а вац. ХIаьта из автомашин-м заводера ара а мича яьннай 1981 шера мара. Техника иштта леляро саьккхдохийт. ХIанз а тIехьа объединене тоъаш вац 4 шофера 6 трактористи.

ХIаьта болх беш йолча транспортах пайда мишта эц? Масала, укх шера 2 апреле удобренеш я городе яхийтар 7 автомашин, хIаьта уж ерригаш а яьсса юхаьхкар, хIана аьлча, царна эцаш хинна документаш Iодахийтадац царга. Цу дийнахьа район яхийтача кхаь автомашинах цаI мара юхаелац, вож шиъ водителаша шоай гIулакха хийхкий. Каст-каста моттигаш хул е язъаь заказаш а йоацаш, е гIулакх в доацаш кхыча боахамашка организацешкан автомашинаши трактораши ухийташ. Цу хана а водителаша шоай гIулакха хехи укх бIарчача деношка, тIахьожам а боацаш. Цар цхьаца бахьанаща кхыча организацешкарен предприятешкарен товаротранспортни бланкаш а йоахаш, уж шоай цIерагIа дIаязъю шоай транспорт фулехкдаьча организаце IуIирийна 8 сахьат даьлча дезз 17 сахьат даллалца болх беш хиннай, аьле, хIаьта из бакъдолча вIалла воттехьа а дац.

Хаьехете а, «Сельхозхимия» яхача объединене кулгалхоша формально леладу коллектива къахьегама дисциплина чIоагIъяра доаш. Цудухьа бе боагIаш бола бехк ца беш бус дисциплина телхаераш. Масала, коллективаца лоархIаш ва шн слесарь, цхьабакъда, цар фу ду, уж балха арбаьннаб-баьнабац хьожаш цхьакха саг вац, вешта, болх а бац цар шаа йолаш. 30—50 минут тIехьа боагIа балха бухгалтерера болхлойи специалисташи.

Шоай декхарех цхьаккха бехктокхам ца хеташ объединене специалисташ хилар хьахьокх, масала, проверка еча дийнахьа мехотряда начальнии объединене 6 трактор мичай а фу деш я а ца ховш хинна хиларо. ХIаьта цу дийнахьа балха арабьнна трактористaш болх бе йиш йоаш хиланзар, хIана аьлча, доагор денар, заправочни станцера хьа а дела объединене бешнашка Iочудотта бицбеннаб. Бакъдар аьлча, мехотряда начальника хиацар царна фу боах лургбе, уж мича хьожабергба, из, кхыметтел, уж бIаргагучара дIабаьлча дикагIа хеташ а вар.

Иштта толхабу болхлой дисциплина ца хиларо. Хетаргахьа, тIехьадале а, кхетадаь хила мегаш да из «Сельхозхимие» объединене болхлоша а. Коллективера дисциплина чIоагIъе еза ха хьетIаккхьчай, цIенхаштта хьежа веза цунга, из техкечоa бехи а беш.

Дукха ха йоацаш хиннача халкъа депутатий районни Совета заседане дийцар «Сельхозхимие» объединенерча къахьегамен производственни дисциплинах дола доаш. Цига белгалдаьккхар, коллектива къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъяра беш бола кхетаяи организаторски болх парте XXVI съездеи КПСС ЦК июньски (1983 ш.) Пленумеи решенеши дIадехарашта дизза воп луш ца хилар. «Сельхозхимие» объединене кулгалхошта тIадилад укх таргтагIарча хана шоай балха тIара кхоачамбоацараш дIадоахийта, коллектива къахьегамен производственни дисциплина чIоагIъяра тIадерзадаь чакхдоахаргдоаш гIулакхаш белгалдела.

Б. СОЛТАГИРИЕВ.
Советски район.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ЧЕХОСЛОВАКИ. Угерске-Градиште городе «ЛЕТ» яхача авиационни заводе арахха йолаш «ЗЕТ-37» яха керда юртбоахама самолеташ. ЧССР меттел, СССР, ГДР, Болгаре, иштта кхыча дукхача СЭВ членаш долча мехкашка а лаьтта лелаеранта юкъе цIи хеза яха керда юртбоахама самолета тоаь вариант я из. Лаьтта леладерий керда, «сигалара новкъост» дикагIа йола доттаж доалла хиннетташ толара оборудовани йолаш я. Цо торо хулийт дIаогIа а дIайийна а бьенара хIамаш зуламдерех лорае а кхаьшта сигалара кхача тоха а.

СУРТА ТIА: завода оборочни цехе.

ЧТК—ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ЯДЕРНИ КХЕРАМ ДIАВАККХА

КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa К. У. Черненко Французски Республика Президентаца Ф. Миттеранаца 21—22 июне Москве хиннача переговорий итогаш дунен халкъашта юкъерча шеррача общественносто лаьрхIай дерригача мехкий кхерамален хьашташ тернал а деш бокъонца йола диалог дIайоларгахьа баьккха лоархIаме гIа санна. Лаьттан тIа машар хилийтарaн ядерни катастрофа ца хилийтаран цу тайпара диалог е аьнна кхайкарал даьл лакхерча боараме хиннача СЭВ членаш долча мехкий Московски экономически совещанена юкъе дакъа лоацаш хинпараша. Советско-французски переговорий толам дерригача дунен тIа лоархIаш ба цу тIахьехама дола хьадла жоп санна. «Лакхерча боараме Московски Парижая юкъе хиннa корта бола в принципиальни а диалог, — белгалдоакх «Юманите диманш» яхача французски газето,— боккха дунен халкъашта юкъера лоархIам болаш я, хIана аьлча, Советски Союзан Францесен юкъера контакташ а вIашн кхеташ хилар а дIахо йодача хана кхохкам мехьара ца балийтара тIехьа йолча дунен халкъашта юкъерча сообществана дагалаттарашка хьежжа доландаь».

Бакъда, дукха хIамаш да Советски Союзан Францесен юкъе юкъ йоллаш. Алхха общественни экономически устройстве а идеологи а вргаш хийла Iац цар. Тайп-тайпара уйлаш я цар кIезига лоархIам боацаш долча дунен халкъашта юкъерча дукхача дешашта, дунен халкъашта юкъера хьал талхара бахьанашка диллача а тайп-тайпара я цар уйлаш. Цхьабакъда, московски диалога карттера итог цунца белгалъяьнна Iеш яц. Советско-французски переговараш а СССР-ан Францесен юкъерча вIаьххача перспективаца лаьрхIача вIашн дIа-юха леладеча гIулакхий бIарча баланс а конструктивни характер а йолаш я. Дунен халкъашта юкъерча откликашка къаьстта белгалдоакх шин мехка юкъера исторически дIа-юха леладеча гIулакхаша дунен халкъашта юкъера гIулакхаш дикагIча оагIорахьара легIадоаладара йола белгало хьахулийташ хилар. Цунца дувзаденна дерригача дунен тIа чIоагIа раьза ба, переговорашка хьахьекха на хилара, Советски Союзи Францеи герзаш йоадега космически аренашка доккхилга юхатохар лоархIаме хIама лоархIаш даьча къамаьлашта. Шаккхе а пачхьалкхе тIехьа я боагIаш бола барт бара, тIехьа ца а йоахаш переговорий дIайолаяра.

Цунца цхьана белгалдоах цхьайолча комментарешка, латтачара меттахьа ца доалаш дисад ядерни герзашта доазув оттадар а уж кIезигдар а санна дола лоархIаме доаш. Ховш ма дий а Малхбузен Европа цхьадолча мехкашка американски ракетно-ядерни герз оттаде доладаро цар кхерамазе кIезигьялга, тIом хилара бола кхерам лакхбаьлга. Франци, бакъда, цу мехкашта юкъе йоагIаш яц, хIаьта а дика ховш ди из бахьан долаш ший даьъча на а бехктокхаме йолга, хIана аьлча керда американски ракетно-ядерни герз Европе дIадоаржадара из хьалха а хIанз а тIехьа йолийдаь.

Цу Iалаьмате кхерамеча наькъа йола альтернатива дIакхайкаю социалистически пачхьалкхенаша. Шоай Московски Декларацe тIа цар хьадех Малхбузен Европе гаьна кхетар юкъерча боараме дола американски ядерни ракеташ оттаелга сонадар, хIаьта дIакхайкайяду, нагахьа санна дIоттаь ракеташ арахаре де дезар дой тIаккха цу цхьан хенна цу гIулакхаша жоп луш доладьар дIадаккха а тарлу. Цо хьергъар боагIаш бола барт бара Европа ядерни герзах, гаьна кхетар юкъерча боараме долчох санна тактически долчох а, мукъаьаккхара переговораш дIайолаяра йола лард.

БАРТ БЕХА «ЮКЪАРА РЫНОК»

Парижа юкъе Фонтенбло яхача моттиге хиннай «Юкъарча рынка» совета аргIанара сесси. Малхбузенъевропейски цу къайлача экономически группировкана юкъе боагIача 10 мехка пачхьалкхенаштен правительствашрен нерте латтараш гулбеннаб, хьалха дIахача шерашка а санна, кризис а чIоагIа барт ийтIа а хилара хьале. Сообщества бюджета юкъехьош дола дакъа дикин кIезигде аьнна Англе дIадехарах яра конфликт хилар бахьан долаш, хьалхагIа хинна кхо сесси — Штутгарте, Афинашка, Брюсселе хиннареш ехай. Цхьа бакьан доацаш дац малхбузеневропейски иерайоэзоно «ваттанех» барт ийтIа рынок» аьнна цIи тил[redacted].

ГIулакх алхха цун доакъашхошта шоай финансово-бюджетни проблемаш къовстае ца магарах лаьтта Iац. ХIаране мел доккха дакъа юкъедахьа деза рынка бюджета, малагIча боараме хила еза юртбоахама субсидеш яхача деша гонахьа латтача къовсамашца цхьана хIара мохк гIерт кхычар чотагIа шоай чуре проблемаш къовстае, конкуренташ мелбе, шоашта пайдане йолча рынкашкара уж яра татта. ЧIоагIа Iатхъаш да царна дукха нах хьабе болх боацаш хилар а социальни гIулакхаш талхара бола кхерам а. ВIарча хьанйлача «Юкъарча рынке» 12,8 миллион саг ва хьабе болх боацаш, из хул экономически активни болча балача нахах 11,5 процент. Эттара дукхагIа хьабе болх боацаш нах дIалзбаьб Ирланде — 17 процент, Голланде — 15,4 процент, Бельге — 14,7 процент, Итале —12,7 процент, Англе — 12,3 процент, иштта кхы дIахо а.

Фонтенбло хиина Европейски совета сесси чакхъяннай компромисс а йолаш, хIаьта сообщество цIенъаь йолачара кIаллара яьнней. Англе «Юкъарча рынка» бюджетера 800 миллион доллар компенсаци ийцай, хIаьта дош а даьккхад дIахо йодача хана Лондоно бюджета юкъехьош долчунн субсидей хьисапе ингара юхахоачучуни боараи 66 процент кIезигбергба аьнна. Из дикка кIезигагIа да английски правительства дIадехаш хинначул. Французски телевидене Iоттар еп на аллара, «Тэтчера шIакхаьчача шийла душ кийтъе тарлу Лондонерча оппозице». ВIарча хьанйца «иттанех» аьлча, английски «Таймса» белгалдоакх компромисс чIоагIа йоацилта, хIаьта гаргарча хана «Юкъарча рынкера» тIом кхы а чIоагIагIа мехьарбаргболаш» а доархI.

Эттара керттера дар да Фонтенбло хиннача сесси капиталистически интеграци вIалла кIал кIийле йоацаш хилар, капитализмана доагIаш дола зIпаши вIашдухьаленаше дIаккн могаргдоацаш из хилар цIаьнха а тешшаме хьаьдокхар.

ДЕРРИГА ДУНЕ ДОВХ

ВIашагIкхийттача Штаташка юха а лакхъеннай ссудни капитала ставка. ХIана американски банкера заем эца йиш ма шера минимум 13 процент йолча расчетагIа мара. Из цигарчоа, алхха специалисташта хьаштдолаш, финансови керда хIама мара деце а цу гIулакхо дерига дуне а нораагIдаьнкхад.

Хьоаргда вай дуккьал дегIадоагIача мехкашна. Цар деррига декхар — керттерча даькъе американски банкашта дала дезар — 800 миллиард доллар совгIа да. Алхха цхьа процент банковски ставка лакхъяро царгара доаккхаш дар кIезигагIа дале а 4 миллиард доллар тIаккхеташ долга ховш да. ХIаьта тIеххьарча биъ бетта США банковски ставкаш цхьа процент лакхъеннай. Из бахьан долаш дегIадоагIаш дола мехкаш шоаш доахаш йолча заемашта, йоагIача процентех дIатела делача эттад экспортах шоашта хьатIа мел доагIа пайдаш.

Банковски ставкаш лакхъяларах доккха пе доал дегIадаьхкача капиталистически мехкашта — ВIашагIкхийттача Штатий конкурентaшта а. США ссудни процента лакхача боарамо Малхбузен Европерен Японерен хьачувуа США пачхьалкхен бюджета дефицит кIезигьяра гIо деш йола дукхка капиталаш. Алхха цхьан 1983 шера а уж средствашш Iалаьмате боккха боарам болаш хиннай — 150 миллиард доллар. ХIаьта ховш ма дий США дIаухийташ дола алча кризисо тоIаяь са доаккхалуш йоацача а дукхха нах хьабе болх боацаш хилар тIалатташ йолча а Малхбузен Европа ший промышленностана эцаш долга.

Рейгановски администрацена гу цу дерригнех кхоаха пайда: цкъа-даде, Малхбузен Европен Японии фактически юкъеува бюджетни дефицита керттера источник йолча американски тIема нийчонна финансировани яра, шоалагIа - даде, банковски ставкаш лакхъяларо лакхъю доллара курс, из бахьан долаш дайлу США импортни товараш, кхоалагIа - даде, сийча импорто юхетт чура инфляци.

Цхьабакъда, ВIашагIкхийттача Штаташта Iатиъаш оагIонаш а я цу процессе. Доллар чIоагIа долча хана американски экспортни товараш арахьарча рынке тIехь-тIехьагIа делу, конкурентий продукцеца къуьса магац. 1983 шера США-ра экспорт 6,5 процент лакхъеннай, хIаьта импорт 11 процент лакхъеннай. Из бахьан долаш мехка торговли баланса дефицит 69,4 миллиард доллара кхаьчай, хIаьта специалистий лоархIаметIа, карарча шера кхы а шозза лакх а дургьа.

Иштта, из деррига а бахьан долаш дуккагIа пайда боалар, алхха ший мохк байха ца Iеш дунен социалистически доацача даькъа кхыдола мехкаш а доахаш йола США [redacted] тIема-промышленни комплекс я.

Г. [redacted] (ТАСС).

КАПИТОН ЧАХКИЕВ

Бальте зоахалол

ДУВЦАР

(Илстедоалар хурдга. Долалур № 78 «Сердало» тIа).

— Дала хьйрен пайден ма дарг, даггара догIа мукъа делха далара вайна, — аьлар Бальтас, корах ара а хьажа.

Ара хоза маьлха ди дар.

— Фу де воалл хьо, догIа дийлхача, чIоагIа дукха ха а ма-йий из ца делха. Бешара хьажкIаш-м цо юашаль хIанз а хьал ца гIотташ я, — аьлар Насе.

— ДогIа дийлхача, сай керзови иккаш, дика маьл хьахкха тIа а йийха, ваха воаллар-кх, — аьлар Бальтас, хьоашалгIа воде а, хотта хилча, керзови иккаш селла куст доацаш хургьяцар-кх, аьнна, хеташ.

— Иккаш а кхыдар а хьа хьай-м даьра хургдар, хьо нах йо леларе. Iайха кхоагаь тIехьашкара дихьача ца ахчах, городе ваха булкъаш чубетташ долаш кIира ца а доакхаш, Iа костюми иккаши нийцадаларе, хIана нахагара деха ца дезаш хургвар.

— Iа фу дий, гIар ма ел сога, — аьлар Бальтас, со вац уж истий хабараш вишаш.

— Аз-м хьона яхаш леладора айса мел леладер а, — аьлар воI эгIазвахалга хоаш лаьгIача оазаца Насе.

Бальта иiI тIа а техь, араваьлар. Из араваьлча дукха ха ялале Мухтар а хьакхаьчар. Бальте тайнах зIамига саг вар Мухтар. Сарраха йоIах бIаргтоха водача Бальтеца баха лаьрхIача кагийча нахах цаI.

— ЦIагIа веций Бальта? — аьнна, хьелттар Мухтара, Насе ди-дика а йийца.

— Иккаш нора ца йоагIаш чуенай со, цудухьа эгIаз а ваха, араваьнная-кх хIанза... Iохал, кIаьнк, чувоагIаргва из-м, — аьлар Насе.

Iохаш со-м. Делкъийна кхай тIара чувенача, тховсара хьада тхоаш гIоргдолаш дале, хIамаьга дIа-юха ца водаш Iера духьа хьаьттавар со-м, — аьлар Мухтара.

— Ай, даьра, иккаш мара цунна ихы эпаш хIама-м дац, — аьлар Насе, — массе доа хIама из вIашттIехьа-м даькхад. Юхалург пахагара тIъо тума а ма даькхад, итт тума сайга а дар, тхьаь итт тума а ма-д цуй кисе доаллаш. Из кIеанга де яхаш, дое де вехнавар. ЙоIах бIарг тоха водача сага тхьаь итт тума-м совдала а тоьаргдий, аз а аьнна, iнйра-кх, Сона дала сигаларе Iочукхуваш мо ма хетий укхаьна-м. ХIанз саг йоалаль а фуннагIа даь а адамашта тара ваххаргвацар-хьогI, аьнна, дагадеха хьувз-кх тхо,— йоахар Насе.

Мухтар ши-кхо шу Бальтел воккхагIа вар, саг йоалаяноа вале а. Цена эшаш деш а колхозара ший учетчика болх дика лелабеш а вар.

— Дика дагадеха хIама-м дьрра да из. Сона хетачох а лартIа вена тоавала мег из саг йоалайнча, аьнна, могадир Мухтара а Насе аьппар.

— ХIанз тхоасара тхо гIоргдий-дециий хе дезар-кх сона — аьнна, тIетехар цо ваха сагота волаш.

— Иккаш хорайнча, кхы вишаш хIама дац-кх цунна. Ара а ваьнна, дIа ма ваха ний ер, цхьаннахьара шийна миннаш еха вахавий а хац,— аьлар Насе, — Iоха, чувоагIаргва вайна.

Бальта чувеча, гIоргдий-деций аьле, шийх хабар дIакхетийтала а дийха, гоаш вола Мухтар чувахар. Цул тIехьагIа цхьа-ши сахьат даьннача гIолла чувера Бальта, кьоагаль дика цIена ши икк а тIаюкхаш.

— Хьан елар хьона, кIаьнк? Ма дика иккаш я уж, — аьлар Насе.

Бальтас, юха жоп а ца луш, хьажаюнъе шод беллар.

— Хьакийчдел даа хIама, — аьлар цо, хIанз беррнгаш а хьегудбелча, хIама а диъ, долх тхо.

Сайрангахьа дасташ латтар. Бальтеца болха кагий нах хьаьIашагIхиийттача хьва. Кхоь вар уж. Царца вар Мухтар а. Царех воккхагIа волча, ший даьвеший къоаттех волча Бийсолтана тIадехкар Насе, хозача гIулакхаца, эзди Iаьдалах даха а дахе, шоай гIулакх а дий, юха цIадоагIалга. Къаьстта тIадиллар ший воIага, бIарг лакхар. Бальтта цун пиякъостийн автобусаца Орджоникидзе а баха, цига оттаьча таксена тIа а хайша, Iаьлий-Юрта Абзоев Махьмада коа кхаьчача маьркIажа боад къовлабеннабар. Ший юртахоша дика къоацах лоархIаш вола, нIежвенна, воккхалгахьа ласта вола Махьмад ше аре а ваьнна, эздийча гIулакхаца чуэцаш вар ший хьаьший. Бальда, хьаьшаша дехача гIулакхах саххийна ваьлча, дIахо цар гIулакха отта шийна тоам боацандаь, лоалахарча лоара хьаехийта ший венний воI ЯрагIа оттавир цо хьаьший гIулакх де. (Махьмада ший нъонгех саг цIагIа вацар).

Иштта долча хьале, ЯрагIе мехкарий а тIабоалабаь, кхерза котамаш а кхы дааргаш а хьалхашка а долаш оттадаь шу диаь баьлча, инкъюнъе лонхащ пандар в болаш, мехкарашца деш хоза безаме къамаьл а долаш бийса тIехьа яххалца сакъердаш баьгIар хьаьший. Тхьамада воа Бийсолта дIаваьлча, шоллагIа вагIар Бальта. Сибатах хIама ца эшаш хоен тIерча гIирсах тоавеннен вола Бальта, из хинна пе Iеш, цунна аьрдехьа, цун зIамагIа хулаш вагIача, нагахь мара баге ца соцаш, зирак а хинна, ший воккхагIа — Бальта могавеш, хестош вагIача Муьсас деча къамаьлех а чIоагIа везавеннавар йола.

— Хьо йоадар кхы йоацаш а дикхалаш хьо йолча. ВоллахIи, Роза, роза яха энзамо-м лелоргья хьо укх са лоалахочо. Дала яхелла хIама де а ма дезаш хьа, тIаьръюкъе диллача хове хьадж йоагIача розан мо мара. Зива цIи ма йий хьа хьай а. — аьлар Муьсас, йола-йоаца Тийркал дехье а юхаш, Бальтийна дIаьхха зоахалол Розийца ше дийца воалаш. — Хьо ца еча делха дог а дац, бIаргех бала тIадам а бац. Вакъда, хьо йоагIе, дошо эппаз мо-м лелоргья хьо. Хьай дегаца уйла а йий, хьай новкъосташца дага а яле жоп дал Iа тхона, — аьнна, тIа а теха, хоадалир цо къамаьл. Массехи минут яьлар цIагIа сатем латташ. Роза йистхиларга хьежаш бар массава а. Шийна тIалатта бIаргаш хо а луш, кхь хеташ, лаьттагахьа бIаргаш а дерзадаь латтар Роза. Цу морча, кагий нах вIашагIкхийтта сакъердача моттиге пхъа-шоза мара хиннацар Роза. ХIаьта из тайпара шийца зоахалол дувцаш моттиг-м цунна цIакхеза а цийсъелпацар. Цудухьа дукхагIа эха хеташ, йистхиннача ца йоалаш латтар берpашха хоаха йоI.

Юкъ-юкъе бегаш беш кагийча наьха йистхилар доалар.

— Iуйран мах хьакхетарга хьежа бIаьстан оалхазар мо, Iа оалача хозача дешага хьежаш да-кх тхо, маьрхна Роза.

— Хьо уйла е эттача дела са ах корта-м кIайбеннаб.

— Ейта-ейта, уйла ейта саббарегIа: сиха даха хий фордах кхийттадаш, йоах.

Мехкарий борд-бордах балалора. Жоп дале яла, кхаш, лерге ухар Розийна уллув латта мехкарий.

— ЦIи йииъенна хургья хьона, Роза, Бальта я укхал цIи-м, — аьлар Муьсас.

Юххера а йистхилар Роза.

— Со-м гIоргья цу Бальтега, цо иге, — аьлар цо. Миччахьа сакъердам-ловзар долча саготалла дийцача зоахалола лур мо даьсса доацаш, шийна дега чура хеташ, бокъонца аьлар цо уж дешаш. ДукхагIа а цудухьа дар цун жоп деяна ца йоалаш гар. Из жоп ше луш, ховдлал цIийалар Роза. Из хьахезача, Бальтас баркал аьлар, тхьамада а баркал оалаш, ловца бахкхар массане а.

— Возен воккхен волча дала фух-тайнах хIалакваь кхерай тIа даьнача зунгата яр мо жара лар йоацаш вуталва, шоана юкъе мотт тета, шун зоахалол дохо воргвар, — аьлар Муьсас. ТIаккха жейна тIара да аьнна цхьа хабар дийцар.

Бальтенен Розайнен юкъе дийца зоахалол вокха массаболча нагийча нахан мехкараштеи юкъе дийцараш мо доацаш, къаьстта лоархIам болаш а керттера уйла тIасоцаш а дар.

БIаргтоха вена зIамига саги йоIи вIаши раьза долаш хилар холуш дар массанена. Розийна а цун гIулакха хьийха баьхкача кхыча мехкарашта а хьалхашка Упага Малсаг а ваь дIахьекхавар Бальта шийца баьхкача новкъосташа. ДегIах-кепах тоаенна, вайнаха оалача бесса аьлча, лотабаь кIерам мо е дошоца дегаь хьера нIиг мо йола, эздел а, хьаькъал а, гIулакх а шийга долаш йола Розаи, напас даьр дуаш, цIиймерг мо цох ваккхаш, бесах тоавенна, наьха барзкъаш тIа а дийха йоIах бIаргтоха вена Бальта а вIаши нийсдеш уйла еш волччаьха вагIар Мухтар. «Ма Iоадала ба-кх цхьабоа вайнаьха кхалнах а. Цига бIаргавайна везавелча а. кхы из фу сагва, аьнна, из на тохнаш, наьха хабарех тийша а тийше, дIа маьре ух-кх уж. Хьамал хIанз укханга. Муьса ма вагIий, мах а бенна хоавича мо, дер дайна юрта юкъе паьха хIаниягаш удаеш, йовсар хинна лелача Бальтах боннъала воа саг а ваь. Ерранo зоахалол хинна хургде-кх из хьано мотт тоха ваха хиннар а, йоахар Мухтара дего.

Ма хулла сагага ше ца ауйташ, кIал гIолла Бальтегахьа бIарг а лонхаш латтар Роза, вожаш цхьаца сакъердам беш а, къамаьлаш деш а болча хана. Къаьстта дег чу дийшадар цунна тхьовра шийна зоахалол дувцача хана Муьсас Бальтах даь къамаьл: «Ше хана зIамига вале а, ма хулий сага саг ма хулла хьалхагIа йоало езаш гIулакх. Ер ше цигга райкома комсомола секретарь волаш Назране лел, пхьь цхьа нана мара саг вац цIагIа. Из а къоаналгахьа лестай. ХIаьта боахам безаций лело? «Победа» машин я вкхар шоай доалахьа. Наха гIуланха дIайиттача, толхаяь чу а йоалаль, ремонт яйташ латт. Ши етт ба, жа да, гаьзарий а. Массадолча хIамаьга бIарг лакха безаний, доал де дезаний?». Цу дешаца корта хьовзабаьбар йийй. «Райкома секретарь», «Победа» духхалара дIадалацар цун бIаргашта. «Сай хьаш долча яха а я а йиш я-кх са «Победаца», йоахар гIоздаьннача цун дего. Доккха са доахар цо.

Бийса геттара тIехьа яххалца сакъердаш баьгIа хьаьший бийса яккха Iе безаш хилар. Юххьанца деха хьашашта раьза хинна фусамда Махьмад а, ший пIеннаьвага гIолла зIамигача сага йоI раьза йоага а хайна, чIоагIа эттар хьаьший бийса яккха Iийта, Хьаьший багIача цIагIа корах чухьийжа хиина Розай нана Сакинат а ший йоIал чIоагIагIа раьза хиннаьр Бальтена.

— Ма аьсала зIамига саг а ва-кх. Иштта хуа уж дийша, хьаькъал долаш бола нах, — йоахар цо ший марага.

— Беррашха саг ма вар из сона вайнар-м, — йоахар Махьмада а хIама кийчдеш йоаллача Сакинатага, пиши а йоагвеш, отара кIал ше вагIаш.

Иний а вIамигача сага а шинна а оагIорахьара бараш раьза бар зоахалол дара. Дешаца цаI дувце а, дега чухьа из дезаш вар цу буса Махьмада коа сакъердаш а гIулакх деш а мел хиннар.

— Найц хьавальпар мо ва, кийчлургда-кх вай сакъерда — йоахар гIулакх а даь чуболхача мехкараша, — Хьагучох, кIира далалехьа зоахалол хиина гургда-кх шоана.

ДИКА САЛОI «ГАЙДАРОВЦАША»

Дешара шу чакхдаьнначул тIехьагIа бераша дика салоIаргдола хьалаш вIаштIехьдахара дани а йоакхо ю Грознерча № 20 йолча юкъерча школе. ХIара шера укхаза хьаела пионерски лагерь.

Иштта укх аьхка а болх бе йолаеннай школе «Гайдаровец» яха цIи тиллa йола пионерски лагерь. ВIаь саг ва укхаза салоIаш. Йиъ отряда дийкъал лагере салоIаш дола бераш.

Цар салоIам дика вIаштIехьбаккхара, тайп-тайпара экскурсеш, походаш, конкурсаш, спортивни ягIаш, царца чакхъяьлхара белгал а баьха берасгта кхетам балара бала йоккха опыт йола дукха хьехарой ба школерча пионерски лагере кхьехьараш.

Шоай хьехархошта дика гIо а деш беранца болх беш ба 7-ча классай дешархой — вожатеш Хасмекова Балкан, Подковенко Света, Цицаева Яха, дукха кхьбеараш.

Пионерски лагере вIашагI а елла болх беш я вожатей совет. ХIара кIирагIа шоаш беранца цхьана бергболча балхах, чакхIоахаргйолча мероприятеех вIаши дага а буалаш планаш уттаю советта доакъашхоша.

Бераштa хоза а хеташ цар хьинаре дакъа а лоацаш дукха яхьаш чакхйоах лагере. Иштта дукха ха йоаццаш хиннача «Сакъердаме старташ» яхача яхьашка хотало лаьккхар йиъьагIча отрядо.

Школа актово зале укх деношка хилар цхьаькха лоархIаме мероприяти — «Артек» яхача Ерригсоюзни пионерски лагера 59 шу дизара хетаь утренник. Цига дукха лайкхар пионерски халеши апараши, хIаьта из утренник кийчъяьр а дIайихьар а яр вожата йола Подковенко Света.

Дукха мероприятеш чакхйоах укх деношка В. И. Ленина цIерагIча культура Дворецe. Цига каст-каста вIашагIкхет Грознерча школашкара пионерски лагерий командаш. Иштта укхаза дукха ха йоаццаш хиннача спортивни яхьашка хьалхале яьккхар — № 20 йолча школа пионерски лагера команда.

— Тхо «Гайдаровцаш» да, цудухьа массадолча а хьалха хила декхарийла да, — яхаш, ела а кхежаш, дувц вожата Хасмекова Балкана. — ХIанз тхо кийчлуш да дIахьача шерий комсомольски апарий конкурс чакхъяьккхара. Цига а хотало дIа ца хеца дага да тхо.

ХIара дийнахьа Iуралла бархI сахьат даьлча ела йолалу школа кое-карта берий сакъердаме оазаш. Цар кхаьлта хьахьоах укхаза салоIам дика вIаштIехьбаьккхалга а зIамигача грознеицашта сакъердаме йолга а.

СУРТА ТIА: 4-ча отряда култаахочуйша, кхаьхьегаш урочаш хьехаш йолча Мтеброва Сусанна Анемоловайца конкурсе дакъа лаца кийчлуш да бераш.

Р. АУШЕВА сурт.

Кагий нахи мехкарийи!

№ 4 йолча Грозненски юкъерча профессионально-техническа училище 1984—1985 дешара шера дешархой деша дIачуэцалга дIахойт.

укх профессеех:

1. **Мехкдаьттеи газаи йоаккхача скважинийта эксплуатационни разведочни буруш тоха бурильщика гIонча,** 2-ча разряда электросварщика болх бе а ховргдолаш.
Дешара ха — 1—3 шу.
2. **Буровойшта гIулакх деш вола электромонтер.**
Дешара ха — 3 шу.
3. **Электрогазосварщик.**
Дешара ха — 3 шу.
4. **Слесарь-авторемонтник.**
Дешара ха — 1—3 шу.
5. **Химически анализа лаборант (женщиней).**
Дешара ха — 3 шу.
6. **Топограф-геодезист.**
Дешара ха — 1—3 шу.

Училище деша дIаэц 8—10 класс чакхъяьккха кагий нахи мехкарийи, эскарера цIабаьхка бIухой.

Училище кийчъю «Грознефть» объединенена кадраш. Деша багIача хана дешархой Iалашбу мах боацаш обмундированеца, кхачаца, учебникашца, общежитеца, городской транспортаца лела льготаш лу.

Училище болх беш я художественни самодеятельноста кружокаш, вокально-инструментальни ансамбль, предметни кружокаш, спортивни секцеш: шиъ лоIаме кIалтохаргагIа латар, волейбола, баскетбола, истола тIарча тенниса. Производственна практика йолча хана дешархошта шоай специальностагIа доагIача юкъерча алапех 33—50 процент ахча мара дIател. Училище деша вагIаш аьнна ха къахьегама стажаца дIалоархI. Дешар хьехаш ба юкъера технически лакхерен образовани йола мастераш.

Училища кхо курс чакхъяьккха а йистебоалаш дIалуш йола экзаменаш толаме дIаенна а болча кагирхошта юкъера образовани лакхарах долен профессерIа квалификаца енна долен диплом дIалу. ТIехдика дешаш училище чакхъяьккха дешархой лакхерчен юкъерча специальни дешаре заведенешка деша хьожабу.

Училище [illegible] специальностагIа болх бе хьожабу город Грозне.

Деша отта безам болчо училище хьачулу директора цIерагIа ер документаш: **заявлени, дийна хилара тешал, вахача моттигера справка; воь ха тIайола тешал а паспорт, 6 фотокарточка 3х4 размер йолаш. Документаш хьачуйлу хIара денна 8 сахьат даьлча дена 16 сахьат даллалца.**

Занятеш дIайолалу 1984 шера 1 сентябре.

Хьовсара доттагIий! Тха училище деша дуала! Из чакхъяьккхачул тIехьагIа оашош хержача специальностагIа йоккха говзал йола болхлой хургда шоах, хIаьта юкъера образовани а хургья шун.

Училища адрес: г. Грозный, Октябрьски район, 12 участок, автобусаш №№ 13, 24, 25, трамвай № 5. «12 участок» яхача ух соцача кхачалца.

Республика экранаш тIа

Укх деношка воь 60 шу кхоачаш хиль дIайолаьлла 45 шу долл сай деша вай махкахочун — СССР халкъа артиста, СССР Лакхерча Совета депутата Эсамбаев Махмуд Алисултановичa. Цу пайденехьа хозача тайп-тайпара торжественни мероприятеш хургья республика кинотеатраш. Цига гойташ хургда цунах лаьца даьха а цо ше дакъа лоацаш долча а документальни художественни фильмаш:

«ЭСАМБАЕВ МАХЬМУД. ХАЬХАР — СА ВАХАР»

Из да Махьмуда 60 шу дизаран цун кхоавама 45 шу дизаран хетадаь босбола керда документальни фильм. Цудухьа цо дувц Эсамбаева вахаре а кхоллама а наьхах аьльца.

Фильма дакъа лоацаш ба: СССР халкъа артисташ, Ленински преме лауреаташ — Уланова Галина, Григорович Юрий, СССР летчик-космонавт, шоза Советски Союза Турпал — Кубасов Валерий, хадархой — СССР Социалистически Къахьегама Турпалаш, Ленински преме лауреаташ — Сергей Михалков Чингиз Айтматов.

Сценаре автор ва СССР Пачхьалкхан преме лауреат Бромберг Константин, режиссер-постановщик — РСФСР а НГIАССР а искусствай заслуженни деятель Татаев Ииез, звукорежиссер — Беспалов Вадим, кинооператор Куен Николай, картина директор — Дарсигов Жебраил.

«ХАЛХАРА ДУНЕН ТIА»

Из фильм даьккхад 1962 шера. Цун режиссераш ба — Р. Тихомиров Ф. Мустафаев. Оператор — К. Пещриченко, художник — Л. Шенгелия, композитораш — Т. Фертман И. Шварц.

Укх кинокартинага хьаже вешаш гургда Эсамбаев Махьмуда деш дола вайнахь, монгольски, индийски, узбекски, бразильски, Африканча къамий, «Автомата яхе хайхар-памфлет. Куба турпалча хайкьа, дунен тIа эггара хьалхарча космонавта — Гагарин Юрена хетадаь хайхараш.

Фильма дакъа лоацаш ба СССР академически Доккхача театра артисташ, Петипа цIерагIча хоре а «Вайнах» хьалха Нохч-ГIалгIай пачхьалкхен ансамбле а хайхаре гуплаш. Из документальни кинокартина даьккхад «Мосфильм» яхача кинестуде.

«СО ХАЙХАР ДЕШ ХУРГВА»

Яха художественни фильм боккхагIчарна дика довзаш да. 21 шу хьалхе Базоркин Идриса сценарех из картина даьккхар азербайджански киностуде кинорежиссера Тагизаде Тофика. Цун оператор — Оджагов Расим, композитор — Гаджиев Рауф.

Цига картгера роаш лоезаеш ба артисташ: Эсамбаев Махьмуд, Абашидзе Лейла, Тентсов Владимир, Домбаев Iалан, кхьбареш.

Г. ПИЦАЛОВА.

ФЕ ХИЛА

Ахка — школьникашна дукха сатийса салоIа ха. Цу хана бераш массава а ара фега, дувчаш, ловзаш хул. Аьхин бIарг тIалоаттабе беза берашта, къаьстта а машинаш лелача наькъа тIьла доацаш уж ловзаш доакхача а дуача Iин тIа. ха тIа дахача хана. Даьша-ноаноша, боккхагIчар хIара дешна хьалхадака деза царна машинаш лелача наькъах лорадулга, кIиранка цхьа мукъагIа хьеха еза царна наькъа дисциплина. БоккхагIчар наькъах бераш лорадеш ца хилча, дукхи моттигаш нийслу хатараш хулаш.

Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза грузовой автомашинa водитель Л. С. Талаев МТФ-ана йол яхьаш воагIаш хиннав. ГIойтIарча юкъерча школа 3-ча классе деша вагIа Лалаев Беслан яха кIаьнк йодача цу машина тIехьашкахьа борта меттал оттаьча решетках Iоолавеннаве. Цул тIехьагIа кхы дукха ха йоаккхаш цунах тоссавенна валза ца а могаш Iовежача кIаьнка лергвола чов яьй.

Шаьла районе иштта машина тIехьа тоссавеннача метте Iохийтта чIоагIа лоза а ваь больнице Iоаллав Дуба-Юрта 6 шера школа 1-ча классера дешархо И. Эльжуркаев.

Грознерча Октябрьски районе бахача ДжантимировгIар тержал ца веш висача шар 4 шу даьннача кIаьнка машин тIаххийттай Ленина цIерагIча проспектерча «Орбита» яхача тиkана хьалхашка машинаш лелача наькъах дехьа эккха воалаш.

Старопромысловски районе Алтайски уища тIа легковой машина кIалвахав № 11 йолча юкъерча школа 2-ча классе деша вагIа кIаьнк М. Аушев.

Цу шинна а кIаьнка хала човаш яьй.

Дукха моттигаш нийслу машинаца лелача хана боккхагIчар а наькъагIа лелара правилаш телхаеш. Масала, Шаьла районе гражданин Лакаев, малара дагахь а волаш, № 2 йолча юкъерча школа трактора лафета чу хайна хиннав. ХIаьта из цу чу вагIий а ца ховш цун водитель Х. В. Закаев даьлла водаш чура Iо а вежа лозаваь пассажир.

ДIадахача кIирагIа (21 июнера 28 июне кхачалца) НГIАССР наькъашка 22 авари хиннаяь, 2 саг ве а вунаш, 24 сага човаш а еш.

НГIАССР МВД ГАИ.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

3 ИЮЛЬ
II ПРОГРАММА

17.00 — «Довлхар — оаьте кхьанe» (гIалгIай меттала).
18.00 — Научно-популярни фильм.
18.10 — «Дунен хабарашта юкъера обозрени» (нохчий меттала).
18.35 — Кинокурнал.
18.55 — «Нохч-ГIалгIайчен де».
18.55 — Сийлакь - Абкхазо Коталон 40 шу дизарга. «Сталинграде баьча тIехьа оагIонаш». Фильма 6-гIа.
19.25 — Сийлакь-даькха деттагIаш хьадаьнна хьекташ».
19.45 — Гастрольни афиша. Вайсултанов Султан.
20.15 — «Бийса даьхьала кийла шун, бераш!»
20.25 — Хьунгьаьм-84. «Милаен махках лорогр».

4 ИЮЛЬ
II ПРОГРАММА

17.00 — «Кертанухъалам мах». Документальни фильм.
17.30 — «Заманех» (гIалгIай меттала).
18.20 — «Нохч-ГIалгIайчен де».
18.40 — Эсамбаев Махьмудах дола дувцараш.
19.10 — «Великий почин» яхача балха 65 шу дизарга.
19.20 — «Вайцига хьоашалгIа». Натализа даьтье болх беш бола вай махка цIи яха IилламIхоша дувц.
20.00 — «Бийса даьхьала кийла шун, бераш!»
20.10 — «Унакомiне».
20.40 — «Хьалкхадаьр — лорадел» (нохчий меттала).

РАДИО

3 ИЮЛЬ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хьоттам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя», газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий меттала).
8.32 — Передачий программа (гIалгIай меттала).
8.34 — Вайсултанов Iунара музыка (гIалгIай меттала).
9.15 — «Самашкински [illegible] совхоз [illegible]». Корреспонденци (нохчий меттала).
9.30 — «Къона замане» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).
10.00 — Передачий программа. Хьоттам (эрсий меттала).
10.01 — ДIахьача замах [illegible]. Беседа (эрсий меттала).
10.15 — Хьувкъам [illegible]. Концерт (нохчий меттала).
10.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
10.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
10.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
10.30 — «Юртара хабар» (эрсий меттала).

УКВ

17.00 — Духовой оркестро дIалоцаш йола советски музыка.
17.30 — Иххай тIа [illegible] концерт.
18.00 — Илли дIаоаш Кагерманов Ибрагим.
18.23 — Халкъа музыка [illegible] гIалгIай композиторий [illegible].

4 ИЮЛЬ

7.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
7.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
7.30 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
7.35 — Хоамаш. Хьоттам (эрсий меттала).
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачий программа (эрсий, нохчий мет.).
8.36 — Паскаев Рамзана илли (нохчий меттала).
11.15 — «Яхьа итогаш шера дIайоалийтар». Беседа (гIалгIай меттала).
11.30 — «Спортивни Нохч-ГIалгIайче» (эрсий меттала).
15.15 — «Кагирхой» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
16.00 — Передачий программа. Хьоттам (эрсий меттала).
16.01 — Дунен кхиаьшта юкъера обозрени (гIалгIай меттала).
16.15 — «Хьона, Даьда, сан тачун дог» (нохчий меттала).
16.45 — «Сага кхеттам кхоьчьала [illegible]». Беседа (эрсий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала).
18.30 — «Хьалкхадаьр лораде». Рейд (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — Г. Свиридов. «Роберт Бернса дешашта даьха илланаш».
17.30 — Ш. Рашидова дешашта дакха иллеш.
18.10 — ДеттагIаш концерт.
18.30 — Нохч-ГIалгIай музыка.

ХIоттамаш

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш морхаш а йолаш, малхбузехьара секунде 5—10 метр чIоагIа мух а хьенхаш хилен фегара температура республике 20—25, Грозне 23—25 градус йоахал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, догIа а делхаш, тайп-тайпарча сагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 9—14, дийнахьа 18—23 градус йоахал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

Суда залера

ШИ ЮХЬ ЙОЛА САГ

КIай халат дар Марат Магомедович Берсанова из лора професси йолаш хилара белгаловех цаI. Амма цун профессе ше а йоахар из уйла цIена йолаш хила веза, хIана аьлча, лор хила йиш яц бIеха гIуланхаш леладеш. Из новкъадале а, формавен чулоацаман юкъе конфликт нийкхай. Дукха ха йоацаш Старопромысловски района халкъа суда выездной сессе дийцача уголовни деша материалаш тIа укх тайпара дувц цу конфликтах:

1984 шера 12 апреле, сага шийна тоам боацача а наха сов дегаза хетача а тайпара менна веха а волаш, кхуш воагIача зIамсагаца В. Чеховца къовсам баьккхаб Берсанова, цунга а ше соцаве гIийртача Советски Эскара эпсарга Чеботарунага а эздий доаца къамаьлаш а деш, царна пхьарч а уьш. БIеха къамаьлаш дарах а кхоачам боацаш, дата тоховенна Берсанов, цу шинне а качматаш а луваш. Цигга тIаккхьачача милице балхахоша соцаваь дорхвенна лор.

РСФСР Уголовни кодекса меттала даьнхача, хулиганство сал М. М. Берсанова леладаьча гIулакхех, цудухьа ховаьвар из суде дувцаш дош дарий гIанда тIа а, цул тIехьагIа суд а еш.

Марат Магомедовичa тIадийхе кIай халат фуннагIа де низ болаш хинна хила дезаш да, хIана аьлча, шин сибате хила йиш хулийташ хиннай цо ше тIадувкхачув. Оашош уйла еааш цунна еннача характеристикаша яхачох, дружинник а, НГIАССР МВД ГАИ автоинспектор а. «Знание» яхача общества Заводской отделене член а хиннав М. Берсанов, хIаьта ше аза хIама доацаш дика а хиннав. Цо даь гIулакх цу деррнгеца тоаш дац.

Миштa могаш хиннад хулигана дика гIуланхаш леладе, цамогаш болча саха накъавала, автотранспорта бокъонаш телхаерашца къовсам лоаттабе, характеристина тIа дувцаш. Цудухьа дагадехад сона лоро Берсанова леладаь кIай халат фуннагIа де низ кхоачаш хинна хила а деза, хIаьта цун нравственни юхь тIара бIеха кIаьдаш къайладоахаш а хиннад аьнна.

Амма суд следственни материалаш тIа дIанадаь хинначох шев яланзар. Цар хьекхар М. М. Берсанов ше волча тайпара, хIаьта цо ше а суде къамаьл деш дIавоайтар ше: суде а бахха цхьа бехк дIатIаьца лоаш валар, царц ле гIертар, Советски Эскара эпсарах доацараш дувца гIертар.

Судо бехке хьаьхIар Берсанов, цудухьа суд а йир. Цунца цхьан частия определени йир судо «Грознефтеоргсинтез» яхача производственни объединене медсанчасте № 7 йолча поликлиника администрацен общественни организацейн хьакъехьа.

Коллектива декхар да, вошийта юкъе цу тайпара саг мишта нийсвенна хьажар.

Д. КРИГЕР,
НГIАССР юстице министерства сектора хулгахо.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителна — 2-85-07; бехктоххийна секретаре — 2-84-69; отделаш: партийни дахара — 2-54-04; промышленностеи транспортеи — 2-65-01; юрта бахама — 2-47-64; культуре — 2-64-75; кехатий — 2-85-64; корректорска — 2-89-88.
НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-69; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-64; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-88.
Газет арадува шинарен, ерен, шоаттен деношка
СФ00154. «Грозненский рабочий» издательстве типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 2968.